

ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ OCAK | JANUARY | 2026

Tadını, havasını, rengini, rayihasını
ötelerden alan ışıık evler, dünyada, ukba
yamaçlarına kurulmuş ve fizik ötesi
âlemlerin rasathaneleri gibidirler.

Işık Evler 1

Işık evler, gelmiş geçmiş mukaddes binaların en velûdu, en doğurganıdırlar; oralarda ışığa uyanan herkes, hemen karanlıkla hesaplaşmaya geçer; ona karşı kıyam eder ve bu duygusunu da her yerde bir mum yakmak suretiyle hayata aktarmaya çalışır.

Işık evler, ışık süvarilerinin kışlaları, hak erlerinin halvethane ve zaviyeleri, gözlerini ilim ve marifetle açıp-kapayan kudsilerin varidat iklimleridir. Tadını, havasını, rengini, rayhasını ötelerden alan ışık evler, dünyada, ukba yamaçlarına kurulmuş ve fizik ötesi âlemlerin rasathaneleri gibidirler. Onların aydınlık ikliminde en müptedi insanlar bile mikro âlemin

en sırlı koridorlarında rahatlıkla dolaşabilir ve makro âlemin en girift, en ürpertici derinliklerini bir solukta geçer; geçer de hareket noktasının aydınlığı sayesinde kara deliklerin merkezine ışıktan tahtlar kurarak inanca açık sinelere tefekkür, marifet ve zevk-i ruhanî tayfları salarlar.

Işık evler, hangi şehir, hangi mahalle ve hangi sokakta bulunursa bu-

lunsun, ötelere açık iç yapılarının remzi olan kapıları, pencereleri ve binaların ön cephesinden caddeye sarkan cumbaları gibi balkonlarıyla, her zaman emsali evlerden birkaç adım ötede bulundukları hissini uyarır ve sonsuza açılmaya namzet ruhlar için âdeta birer terminal, birer liman vazifesi gördüklerini hatırlatırlar. Gönül gözleriyle bu terminal ve bu limanlarda dolaşmasını bilenler, gün gelir, ulaşacakları sahillerin rüyalarıyla o kadar mâverâileşirler ki kâh gözlerini yumar burayı dinler, oranın diliyle cevap verirler; kâh oraya ait soluklarla coşar, buradan nefeslerle neler neler fısıldarlar...

İşık evler, çevrelerindeki bina yığınları itibarıyla, tıpkı hâle içinde yıldızlar topluluğuna nur âyetini tefsir eden bir mehtap veya ebedî nur, ebedî huzur arayanları firdevslere ulaştırma yolunda kurulmuş birer han gibidirler.. dikkatle bakanlar için her zaman, bu ışık yalılarının iç yapıları ve derinliklerinde *"Allah onların, (diğer binalardan daha ziyade) yükseltilmelerine ve (her şeyden yüksek, yüce) isminin oralarda anılmasına, (dört bir yanda gürleyen yasağak velvellerine rağmen) izin verdi; içlerinde sabah-akşam O'nu tesbihlerle yâd eden öyle yiğitler var ki ne ticaret (ve ticaretteki kazanç cazibesi) ne de alım-satım, Allah'ı zikirden, namazlarını dosdoğru yerine getirmekten ve zekâtlarını bihakken eda etmekten onları alıkoymaz; (zira) onlar, kalblerin (mehafetle) ve gözlerin (hayret ve dehşetle) dönceği gündün korkar (ve tir tir tit-*

*rerler)"*¹ hakikatinin nümâyan olduğu hissedilir.

Bu evlerde herkes hemen her zaman -tabii, düşüncesinin berraklığı ölçüsünde- hem kendi benliğinin derinliklerinden hem de bütün varlığın ruhundan kopup gelen bir şiiri dinler gibi olur ve yine bu evlerde, uyanık her gönül, ışık çağından günümüze kadar uzayıp gelen renk renk ve asırlara sinmiş pek çok hatıraların, hatıraların bağrında tülenen hülyaların inşirah veren veya inleten birer nağme hâline geldiğini duyar, hisseder; yer yer hüzünle buruklaşır, zaman zaman da sevinçle kanatlanır ama mutlaka o sihirli dönemlerin büyüünün tesirinde kalır ve mahmurlaşır...

Bu evlerde idrak edilen aydınlık gün ve gecelerin içinde insan âdeta bir saadet rüyası yaşar; bu büyüü dünyada her şeyi neş'eye, sevince çeviren öyle sihirli anlar ve dakikalar olur ki insan, buğu buğu dört bir yandan gelip ruhunu saran bayıltıcı mutluluklar karşısında, muvakkaten dahi olsa, dünyada olduğunu unutup ve bu tatlı rüyadan kat'iyen yandırılmak istemez.

Bu evlerde, imanı, ibadeti, duayı, zikri, fikri, uhuvveti, vefayı ötelere ait derinlikleri ile duyup-yaşama bahtırlığına erenler, âdeta her an yeniden doğar, baharlar gibi duygularıyla yeşerir, derken çeşit çeşit varidatla dolgunlaşan o kendilerine has hava bütün gönüllerini bir saadet vaadiyle kaplar ve çok defa onların hayra açık sinelerinde Cennet yaylalarının ferahlatıcı esintileri duyulur.

Bu evlerde her fecir, bir fehit ve zafer rengiyle tüllenir;

onların her köşesinde, evrâd u ezkâr gülbanklar gibi gürlər; gönüllerde başlayıp verâlara uzanan yolların ta öbür ucu görünür ve bu evlerin kutlu sakinleri her yeni güne, itminan dolu, lezzet dolu masmavi duygularla uyanırlar; uyanırlar da ne fâniliğin kırıp dökən, saçıp savuran fırtınalarını duyar ne de zevalin burkuntulu mırıltılarından müteessir olurlar. Zira onların dört bir yanıyla nurlara açık dünyalarında, yokun, yokluğun yeri yoktur. Onların nazarında, yeryüzündeki bütün toplanıp-dağılmalar; gelip-gitmeler askerin kışlada, talebenin mektepte toplanıp dağılmasından, gelip gitmesinden farksızdır. Toplanırken talim ve terbiye için toplanırlar; dağılırken de bu kışla ve bu mektepte elde ettikleri temiz duygu, nezih düşünce, güzel ahlak, imanlî fazilet ve Yaratıcı'la irtibatlarının mükâfatını almak için dağılırlar.

Onlar için burada geçiren günler tıpkı bir temaşa zevki içinde geçirilir; ötelere seyahat da bir sıra iştîyakı ve asıl vatana kavuşma neş'esiyle. Burada kaldıkları sürece, hep iman bağ ve bahçelerinin zümürü tepelerinde dolaşır; bol bol irfan ve iz'anlarının meyvelerinden yerler.. ötelere davet ve terhis vakti gelince de bir yeni hayata uyanıyor gibi sevinçle göç eder giderler.

İşık evlerde, hava kararıp gece o sihirli atmosferiyle her yanı sarınca, birdenbire her şeyin dili ve edası değişir; her ses, kalb atışlarının ritmine uyar, her söz bir büyü hâlini alır; açık beyan yerini remizlere, işaretlere bırakır ve evin içi, sabah saatlerinde güneşe uyanan bir kovana döner; der-

ken sırlı ve sihirli gelip gitmeler başlar. Çiçek-kovan arası gelip giden arılar gibi, ışık almak, ışık vermek ve nurdan düşüncelerle petekler örmek için bu büyüklü konup kalkmalar ta gece yarısına kadar sürer. Hemen herkesin ruhunda ayrı bir derinlik olan geceler, ışık evlerin ışık süvarilerine dâhiyane ilhamların kapılarını aralar; onları dâhiyane düşündürür, dâhiyane konuşturur ve onlara, gönüllerine benzeyen yüksek mefkûreler, hülyalarına benzeyen renkli arzular aşılır ve sırlarının altındaki en gizli fikirleri ortaya çıkarır. Onları geçmişin hatıraları ile mest eder ve geleceğin hülyalarına doğru şahlandırr.

Her şeye ledünni bir lezzetin sindiği ve gönüllerin, güzelliğe, ümide, neşeye, aşk u şevke kaydığı teheccüd saatlerinde, gözden gönüle, gönülden ta fezanın derinliklerine kadar, her yerde karanlıkların bozguna uğradığı ve her yanı ışıktan bir atmosferin sardığı hiss edilir. Bu hülyalı mavilikler içinde, evlerde, sokaklarda, yol boylarında göz kırpan ışıklar, yıldızlarla bitevî bir tablo teşkil ediyor gibi uç uca, yan yana gelir ve bu iki dünya arasında gelgitler başlar ve her şey, herkes âdeta semavileşir... Her şeyin iç içe girdiği bu masmavi dakikalarda ışık evler, sihirli bir ülkenin büyüklü şatoları gibi, semtinden geçenleri içine çağırır, çağırna alır; onların gözlerine ziya çalar, gönüllerini aydınlatır; onları, karşı koyamayacakları mânâ anaforlarında dolaştırır; ruhlarına varlığını ve var olmanın güzelliklerini fısıldar ve onların vicdanlarına hiçbir zaman tesirinden kurtulama-

yacakları ilham esintileri, semavilik yüklü sesler ve sözler yüklerler.

Işık evler, gelmiş geçmiş mukaddes binaların en velûdu, en doğurganıdır; oralarda ışığa uyanan herkes, hemen karanlıkla hesaplaşmaya geçer; ona karşı kıyam eder ve bu duygusunu da her yerde bir mum yakmak suretiyle hayata aktarmaya çalışır. Bu itibarladır ki ışık evlerin çoğalıp gelişmesi, tasavvurlar üstü ve hendesidir. Hatta çok defa, kudsilerin kudsîlik sınırlarını zorlamaları ölçüsünde hendesi katlanmaların da aşıldığı görülür. Hem öyle bir aşılır ve öyle bir görülür ki ne asırlık karanlık düşünceler ne her yerde onlar için bir tuzak kurup bekleyen karanlık ruhlar ne de onları yakın takibe alan dış kaynaklı sapık zihniyetler, birer tecelli sırrıyla zuhur eden bu aydınlık evlerin çoğalma hızını engelleyemez ve onların önünü kesemez; nasıl kesebilir ki onlar Kudreti Sonsuz tarafından gündüzleri ve ortalık ağardığında nimete şükür duygusu meşcereliğinde, geceleri de nimetleri aşma seralarında sürekli gelişip çoğalmaya göre programlanmışlardır... Ortaya çıkıtlıkları günden bu yana, gecelerin en karanlık anları bile onların sesini kesememiş ve susturamamıştır. Sesini kesmek, susturmak şöyle dursun, ışık evler ve ışık evlerin derinliklerinde kendilerini huzura, sükûnete ve itminana salmış bu gönül erleri, o aydınlık dünyalarda hep Hızır'a ait nağmeler dinlemiş ve Cibril soluklarıyla yay gibi verilmişlerdir. Geceler, sırlı varidatıyla her zaman onlara

bir mûsikî gibi tesir etmiş ve duygu duygu onların gönüllerine damlamış; sabahlar, birer "ba'sû ba'del mev't" yeniliğiyle onları kucaklamıştır. Onlar hiçbir zaman mutlak boşluk, mütemadi karanlık yaşamamış; hiçbir zaman bitevî sükût ve sürüp giden tevakkufa takılmamışlardır.

Onlar, zamanın sükûtlarla dolu, bunaltıcı ve hummalı günleri altında bile, ruhi rabı-taları sınırsız, arzu ve emelleri dipdizi, iradeleri de çelik gibi öyle yiğitlerdir ki gönüllerinin mağriplerinde de maşrıklarda da her zaman tulûa açık yaşamış ve varlığın sise-dumana büründüğü, her yanda hazan çağladığı, renklerin, renklerde güzelliklerin ağlayışa kapandığı en buhranlı günlerde dahi en içli, en ledünni, en zevkli dakikalar yaşamışlardır.

Evet, hazan en gamlı mûsikîlerle coştığı, coşup gönüllere dolmaya başladığı, insani duygular itibarıyla saadetin tâlisizliğe, neşenin hüzne yenik düştüğü demlerde dahi onlar iliklerine kadar bir aşk u vuslat heyecanıla tûtmüş ve köpürmüşlerdir. Her zaman en tatlı neticelerle noktalanan en güzel saatler, onların gönüllerine boşalttıkları parça parça mutlulukların yanında, daha büyük bir saadet ümidini fısıldamayı da ihmal etmemiştir. Dolayısıyla da onlar, her an daha derin bir aşk u iştîyak iklimine kaymış ve daha duru, daha canlı bir vuslat heyecanıla coşmuşlardır. ❏

Diplot

1. Nûr sûresi, 24/36-37.

Sızıntı, Ocak 1992

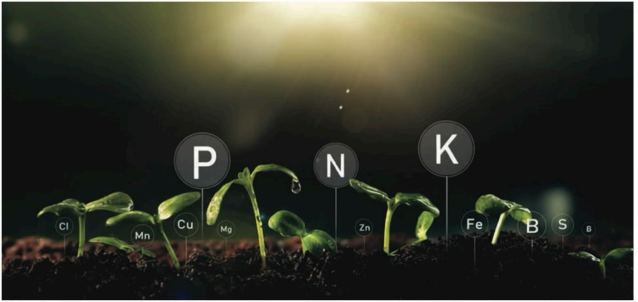
BİTKİLERDEKİ İKTİSAT

Allah (celle celâluhu), kâinat kitabında yarattığı bütün canlılara nizam ve intizamla iktisadî yerleştirmiştir. Rızıklarını temin ederken hırs göstermeyen bitkiler, yaratılışlarının gereği ne fazla ne eksik, iktisat üzerine dengede hayatlarını idame ettirirler.

Kâinatta her bir canlı, birbirini tamamlayacak ve destekleyecek şekilde bütüncül bir ekosistemde yaratılmıştır. Ekosistemde bitkilere, bütün canlıların temel ihtiyacı olan, her saniye teneffüs ettiğimiz oksijenin kaynağı olma gibi hayatın temelinde bir rol verilmiştir. Bitkiler, yeşil renk veren kloroplast fabrikaların-

da oksijeni üretirken, kendi gıda ihtiyaçlarını gidermek için topraktan istifade edecek şekilde donatılmışlardır. Küçük bir ottan koca bir çınara kadar her bitki kendi yapısına uygun kök sistemi sayesinde ihtiyacı olan minerali ihtiyacı kadar topraktan arayıp bulur. Bunun için kök sistemleri ihtiyaçlarına göre şekillendirilmiş ve özelleşmiş kabiliyetler bah-

şedilmiştir. Bütün canlılarda ihtiyaçların sınırsız olduğunu düşünmek, tüketimin büyük ölçüde artmasına sebep olur. Gereksiz tüketim ise ekosistem dengeleri açısından problemlerin ortaya çıkmasına sebep olur. Böyle bir durumun oluşmaması adına Sonsuz İlim ve Kudret Sahibi Rabbimiz, bizim isimlendirmemizle, bitkilerin fizyolojik işleyişine

Bitkilerin ihtiyacı olan maddelerin miktarı, ilgili elementin sembol harfinin büyüklüğü ile doğru orantılı olarak gösterilmiştir.

“Minimum Kanunu” olarak bir sistem yerleştirmiştir.

Minimum Kanunu Nedir?

Bitkiler ihtiyaç duydukları gıdaları topraktan alırken diğer canlılar gibi tasarruf ederler. Bu durum, 19. yüzyılda Alman bilim adamı *Justus von Liebig* tarafından keşfedilmiş ve “Minimum Kanunu” olarak bilim literatürüne girmiştir. Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin “İktisat ve kanaat, hikmet-i İlâhiyeye tevfik-i harekettir.” ifadesi, kaynakları israf etmeden ve gereksiz tüketimden kaçınarak yaşamının, Allah’ın yarattığı düzenin bir parçası olduğuna işaret eder. Kanaat, sahip olunana razı olma, azla yetinme ve daha fazlasına talip olmama demektir. Gereksiz isteklerden kaçınarak mevcut kaynaklarla yetinme, dengeli ve sürdürülebilir bir hayat biçimini teşvik eder. Bu yüzden kâinataki işleyiş, hem karışık hem de inanılmaz de-

recede verimli sistemlerden oluşur. Bitkilerdeki minimum kanunu, bu verimliliğin en güzel misallerindendir.

Liebig, temel bitki besin maddelerinden birinin eksik olması durumunda, diğer bütün temel besin maddeleri bol olsa bile bitki gelişiminin zayıf olacağını belirten “Minimum Kanunu”nu fark etti. Bu kanunun özü, bitkinin, sağlıklı olarak yaşayabilmesi için topraktan alması gereken maddeleri, ortamda en az olan maddeye göre diğerlerinin de seviyesini düşürerek almasıdır.

Rabbimizin uyguladığı bu kanuna göre, bitkilerin büyüme ve gelişmeleri, ihtiyaç duydukları besin elementlerinden toprakta en az bulunanı ile sınırlanmıştır. Tabii çevrede bazı elementler bol miktarda bulunabilirken bazıları ise bitkilerin ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede olmayabilir. Mesela bitkinin gelişmesi için gerekli olan nitrat (NO_3) elementi tükendiğinde diğer

gerekli elementler bulunsa bile bitkinin gelişmesi durur. Bu durumda bitki, topraktaki diğer elementlerden yeterince istifade edemez ve bitkilerin gelişmesi, topraktaki en az bulunan besin elementiyle sınırlanmış olur. Daha iyi anlaşılması için *Liebig*, bu süreci “Fıçı Örneği” ile açıklamıştır. Yan tahtaları farklı uzunlukta olan bir fıçıya (*Liebig*’in fıçısı) en kısa tahtanın hizasına kadar su doldurulabilir ve fıçıdaki en yüksek su miktarını en kısa tahta belirler. Bitki gelişimini de bu fıçıya benzersek, gelişmeyi sınırlayan en kısa tahta, en az bulunan mineral olacaktır. *Minimum Kanunu*, iyi bir bitki yetiştirmek için bütün gelişme faktörlerinin optimum veya en uygun seviyede olması gerektiğini belirtir. Böylece bitkinin sağlıklı yetişmesi için gelişmeyi sağlayan faktörlerin ne israf edilmesinin ne de çok az kullanılmasının önüne geçilmiş olur. Allah’ın Sonsuz İlim ve

Kudretinin tecellisi olan mükemmel bir planlama ve düzenleme ile işletilen minimum kanununun bir hikmeti, bitki gelişmesinde kullanılan minerallerin israfını önlemeye yöneliktir. Bitki gelişiminde fiçinin su tutma kapasitesini en kısa tahta belirler. Aynı şekilde, bitkinin büyümesi de en az bulunan besin elementi tarafından sınırlandırılır. Bu yüzden bitkilerin sağlıklı büyümesi için gerekli bütün besin elementlerinin dengeli bir şekilde bulunması gerekir.² Tıpkı sağlıklı bir insanın organlarından birinde meydana gelen hastalığın tedavi edilmediğinde ömrünün kısalma ihtimali veya bir öğrencinin ne kadar zeki olursa olsun tek bir dersten zayıf alması hâlinde sınıfta kalması gibi bitkide de hayati standardı zayıf organı iyileştirmeye veya düşük notu olan dersin yükselmesi için gayret etmeye benzer gibi düşünülebilir. İnsanlar akıllarını kullandığı müddetçe ihtiyaca göre maddi veya manevi yönlerini geliştirerek hayatlarının idamesini kolaylıkla sağlayabilirler.

Bitkilerin Su ve Mineral Alımı

Bitkilerin hayatta kalabilmesi ve sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için su ve minerallere ihtiyacı vardır. Bitkiler, suyu topraktan yine bir fiziki prensip olan osmoz yoluyla emerler. Osmoz, suyun yüksek yoğunluklu ortamdan düşük yoğunluklu ortama enerji harcamadan geçişini sağlar. Mineraller ise osmozdan farklı olarak bitkiye aktif taşımayla alınır. Aktif taşı-

mada, minerallerin taşınması için enerji gereklidir. Bu süreçlerin her biri, bitkilerin hayatta kalması ve ekosistemdeki rolünü sürdürebilmesi için Allah'ın yarattığı hikmet dolu düzenin bir parçasıdır. Bitkilerin suyu osmoz yoluyla enerji harcamadan almasıyla, onların enerji tasarrufu yapmasına imkân sağlanır. Bu da bitkilerin diğer hayati faaliyetleri için daha fazla enerjiye sahip olmalarını sağlar. Minerallerin aktif taşımayla alınması ise bitkilerin ihtiyaç duydukları kıymetli ve özel mineralleri seçici olarak emmelerine imkân tanır, böylece sadece gerekli olan maddeleri olarak sağlıklı büyümelerini ve gelişmelerini sürdürürler.

Bitkilerin köklerinde bulunan saç hücreleri, geniş yüzey alanları sayesinde emilim nispetini ve miktarını artırarak bitkinin su ve mineral ihtiyaçlarını karşılamada kritik

bir rol oynar. Kökler, topraktaki mineral iyonlarını seçici geçirgen zarları aracılığıyla emer ve bu iyonlar, **ksilem** damarları yoluyla bitkinin çeşitli organlarına taşınır. Bu kompleks sistem, bitkilerin ihtiyaç duyduğu besin maddelerini tam olarak almasını sağlar, fazlalıklardan kaçınarak optimal büyüme şartlarını oluşturur.

Bitkilerin bu seçici emilim süreci, genetik yapılarında kodlanmıştır. Bitkilerin genetik yapısı, çeşitli besin maddelerini tanıyıp ayırt etmelerine ve yalnızca ihtiyaç duydukları mineralleri emmelerine imkân tanır. Bu sayede bitkiler, fazla veya zararlı mineralleri almadan, sadece gerekli olanları alarak büyümelerini sürdürürler.³

Bitkilerin Temel Besinleri

Bitkiler her ne kadar kendi besinini kendisi Güneş ışığı

Bitkiler ihtiyaç duydukları gıdaları topraktan alırken diğer canlılar gibi tasarruf ederler. Bu durum, 19. yüzyılda Alman bilim adamı Justus von Liebig tarafından keşfedilmiş ve "Minimum Kanunu" olarak bilim literatürüne girmiştir.

sayesinde fotosentezle yapan (*ototrof*) canlılar olsalar da büyüyebilmeleri ve hayati fonksiyonlarını devam ettirebilmeleri için topraktan bazı mineral ve maddeleri almak zorundadırlar. Bitkiler, topraktan gerekli mineralleri seçici olarak emme yeteneğine sahip olmasalardı ne olurdu? Eğer bu mekanizma olmasaydı ve bitkiler topraktan sadece ihtiyaç duydukları mineralleri değil de her türlü minerali almış olsalar yahut gereğinden fazla veya az mineral alsalardı, yeryüzündeki kusursuz dengede önemli bozulmalar meydana gelirdi. Mesela, fazla miktarda zararlı minerali bünyelerine alsalardı, bu mineraller birikerek bitkilerin sağlığını olumsuz yönde bozar, benzer şekilde ihtiyaç duydukları mineralleri yeterince alamayan bitkiler de büyümez ve gelişemezdi. Bu durum, bitkilerin hayatta kalmasını zorlaştırır, ekosistemdeki diğer canlıların besin ve oksijen ihtiyaçlarını karşılamalarını engellerdi. Allah'ın bitkilerde yarattığı bu mükemmel, seçici emilim meka-

nizması sayesinde yeryüzündeki hayatın sürdürülebilirliği sağlanmış olur ve ekosistemin dengede kalmasına katkıda bulunur.

Bitkiler en uygun şekilde büyüme ve gelişme gösterebilmeleri için gıda olarak en az 17 elemente ihtiyaç duyarlar. Bu elementlerden üçü hidrojen, karbon ve oksijendir. Bitkiler bu elementleri çoğunlukla hava ve sudan aldıkları için bu elementler, mineral olmayan bitki besin elementleri olarak kabul edilmektedir. Bitkiler, gerekli diğer 14 elementi doğrudan topraktan alırlar.⁴ Zorunlu bitki besin maddeleri, bitkinin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan, diğer elementler tarafından yeri doldurulamayan ve doğrudan bitki metabolizması için hayati önem taşıyan mineraller olarak tanımlanmaktadır. Bu elementler (azot, potasyum, kalsiyum, magnezyum, fosfor, kükürt, klor, bor, demir, mangan, çinko, bakır, nikel, molibden) bitki hayatının sürdürülebilmesi için olmazsa olmazdır ve eksiklikleri durumunda bitkinin hayatı tehlikeye girer.

Bitkilerin Örnek Hayatları

Bitkinin aklı, ilmi veya kudreti olmadığına göre ihtiyaç duyduğu besinin en düşük seviyesine göre gelişmesini devam ettirmesi, önemli bir düstur olarak genlerine kodlanmıştır. Bitkiler, görüntüleri ve vazifelendirilmeleriyle başta *El-Musavvir* esması olmak üzere pek çok esmanın mükemmel yansımalarıdır. Çiçeklerin renkleri, kokuları ve zarif süslemeleri, Rah-

man'ın bizlere olan lütfunu ve sevgisini gözler önüne serer. Allah (celle celâluhu), kâinât kitabında yarattığı bütün canlılara nizam ve intizamla iktisadı yerleştirmiştir. Rızıklarını temin ederken hırs göstermeyen bitkiler, yaratılışlarının gereği ne fazla ne eksik, iktisat üzerine dengede hayatlarını idame ettirirler. *"İktisadî kanunlar da bizzat Cenâb-ı Hak tarafından vaz'edilmiştir. Zaten aksini düşünmek nasıl mümkün olabilir ki? Semayî ölçüyle vaz'eden, yerle sema arasında münasebet kuran, makro âlemle normo âlemin sultanı sayılan insan arasında ciddi bir alâka vaz'eden, sistemlerde cebri nizama mukabil insanda her şeyi iradî nizama bağlayan ve bu iradî nizâmı Kur'an'ıyla, peygamberiyle anlatan ancak ve ancak Allah'tır. (celle celâluhu)"*⁵ Bitkiler âleminde sergilenen bu örnek, temel bir hayat kanunu olarak bizim de hayatımızda iktisat ve kanaatle hareket etmemiz gerektiğini, gereksiz isteklerden kaçınarak mevcut kaynaklarla yetinmenin dengeli ve sürdürülebilir bir hayat biçimini teşvik ettiğini göstermiyor mu? **G**

Kaynaklar

1. Bediüzzaman Said Nursi, *Lem'alar*, On Dokuzuncu Lem'a (İktisat Risalesi), İkinci Nükte, s. 220, Süreyya Yayınları.
2. <https://arcospecialtymaterials.com/liebigs-law-of-minimum/>
3. <https://physics.org/news/2012-04-absorb-quantity-minerals.html>
4. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/307430>
5. <https://fgulen.com/tr/eserleri/engelligiyle-bizim-dunyamiz/ekonomi-anlayisimiz-orijinaldir>

Âyine

Gecenin Sessizliğinde Ruhun Aynası

Gecenin sessizliği içinde salona cıvı bir ışık düşüyor. Bir resmin, ekrandaki ışığı... Âyine'nin ışığı. Ne bir lamba kadar göz alıcı ne de bir yıldız kadar uzak. Fakat tuhaf bir biçimde yakında. Sanki gözümden çok kalbime vuruyor. Ekranda beliren her kare, beni anlatıyor gibi. Ben sustukça o konuşuyor; o konuştuğumda benimde uzun zamandır yer bulamayan cümleler yerine oturuyor.

Hangi Âyine'den mi bahsediyorum? Hani ekranında bazen bir âyet melalinin, bazen Efendiler Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) lâl ü güher beyanlarından birinin, bazen de insanlığa mal olmuş veciz ifadelerin sırayla ekranına düştüğü, vakti geldiğinde de okuduğu ezanlarla evimize renk katan o teknoloji harikasıdan...

Gecenin dinginliğinde ekrana düşen ilk karede, kalbimin derinliğinde

yer alan bir duayı buluyorum: "Allah'ım, öyle bir yardım ver ki Sen'den başkasının yardımına muhtaç kalmayalım." Cümle sade, sesi derin. İnsan, çoğu zaman dayanacak bir omuz arıyor; kimi zaman insanlar kimi zaman imkânlar kimi zaman da kendi planları... Sonra anlıyorsun: Hepsi yerinde güzel ama hiçbirisi "yeterli" değil. O küçük cümlenin içine saklanan büyük hakikat şu: Yardım, ancak Yardım Eden'den gelirse insana gerçekten iyi gelir. Bunu ben, dünyama yansıyan Âyine'den okuyorum.

Derken başka bir karede, tatlı ve kısa bir cümle beliri-

yanımda yürüyen bir arkadaşın üslubuyla söylüyor bunu.

Sonra ince bir sızı gibi gelen bir mısra: "Ne dünyada safâ bulduk ne ehlinden recâmız var..." (Nef'i) İlk bakışta sitem gibi; oysa cümlenin derininde bir özgürlük kapısı aralanıyor. İnsanlardan beklemeyi azaltınca kırgınlık da azalıyor. Beklentini azaldıkça yükün hafifliyor; hafifledikçe yürüyüşün güzelleşiyor. Âyine, bu mısra ile kulağıma şunu söylüyor: "Yönünü Allah'a çevir; gerisini O'na bırak." O an fark ediyorum. Gerçek huzur, takdirlerde, alâyişte, alkışlarda ya da kalabalıklarda değil; beklentisini Rabbine yaslamış kalbin sessiz derinliğinde.

Bir başka karede şu cümle parlıyor: "İzzet, Allah karşısında gösterilen tevazudadır." Dışarıdan bakınca eğilmek gibi görünen o hâl, hakikatte yükselişin ta kendisi. Secdede alınının değdiği yer, insana taht olabiliyor. İnsan, Rabbine eğildiğinde insanların önünde eğilmekten kurtuluyor. Âyine, bunu sessiz bir ışıkla öğretiyor; parlak değil, ısrarcı değil; fakat ılık bir meltemle: "Kübir yüksek sesle yürür; izzet ise sessizce yükselendir." diyerek kalbimi ikna ediyor.

Ve nihayet, gecenin en derin anında son kare: "Ben Allah'a tevekkül ettim." Bütün gün taşınan ve gece ağırlaşan kaygılar bu cümlenin önünde küçülüyor. Tevekkül, vazgeçmek değil; vazifeyi yapmak, sonucu Allah'a bırakmak. Bir çocuğun, annesinin kucağında susan ağlayışı gibi; bir

geminin, fırtınadan sonra limandaki derin iç çekişi gibi. Âyine, "Kim Allah'a güvenirse O ona yeter." cümlesini kalbimin üzerine seriyor. Sanki içimde bir yer, sabahı beklemeden aydınlanıyor. Korkularımın sesi kısılıyor; elimden geleni yapıp kalanı bırakmayı yeniden hatırlıyorum.

Bu beş kare, sanki bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanıyor: Yardımı yalnız

yor: "Huyu güzel olanın dostu çok olur." Bakıyorum; gerçekten de güzel huy, insanın en sessiz davet mektubu. Ne yüksek perdeden konuşur ne de kendini ispat telaşına düşer. Sadece varlığıyla bir alan açar; yumuşak, güvenli, ferah bir alan. O an Efendimiz'in şu müjdesi gelip kalbime doku- nuyor: "Ahlaki en güzel olanlar, kıyamet günü bana en yakın olanlardır." (Tirmizi, Birr, 77) Güzel huyun dünyadaki meyvesi dostluk, âhiretteki meyvesi yakınlık... Âyine, nasihat eden bir büyüğün değil,

Âyine, rastgele seçilmiş görüntülerin arka arkaya dizildiği bir ekran değil; Hocaefendi'nin bizzat üzerinde durarak, zaman içinde gönlüne düşen güzellikleri, gördüğü ibret levhalarını, duyduğu hikmetleri not ettirip bir araya getirdiği, ince bir zevk ve uzun bir emeğin mahsulü...

Allah'tan bilmek, huyu güzel-
leştirmek, beklentiği azalt-
mak, tevazuyla eğilmek ve
sonunda sağlam bir tevekkül-
le durmak. Dikkat ediyorum;
her biri, diğerinin önünü açı-
yor. Yardımı doğru yerden
isteyince, insanlardan olan
beklentim hafifliyor, bek-
lenti azalınca kırılganlıklarım
azalıyor, kalbim yumuşuyor;
kalbim yumuşayınca huyum
güzelleşiyor, güzel huy beni
tevazuya götürüyor; tevazu
da tevekkülün koynuna bıra-
kıyor. Böylece, gecenin içinde
başlayan küçük bir iç konu-
şma, sabaha kalmadan bir ha-
yat yoluna dönüşüyor.

Âyine bana sadece bir şey-
ler söylemiyor; sanki beni din-
liyor. Yorgunluğumu anlıyor,
acelemi fark ediyor, suskun-
luğumu kolluyor. Ben konu-
şmasam da içimden geçenleri
toparlayıp önüme koyuyor. Bir
dostun tesellisi kadar sıcak,
bir öğretmenin notu kadar
net, bir annenin duası kadar
koruyucu... Ve en önemlisi,
Rabbimin, unuttuğum bir ha-
kikatı içime fısıldayışı gibi. Bu
yüzden, gecenin sessizliğinde
ekran değil aynaya bakıyo-
rum: Âyine, kalbime ayna tu-
tuyor; ben de o aynada Rabbi-
me daha yakın duran bir yüz
görmeye çalışıyorum.

Derken, Muhterem Fet-
hullah Gülen Hocaefendi'nin
Âyine'ye zaman zaman göz
atıp tefeülde bulunması; ba-
zen de tam anlattığı mevzu-

la bire bir örtüşen bir yazı ek-
rana düştüğünde parmağıyla
Âyine'yi işaret ederek "*Lev-
hada çıktı...*" deyişi hatırıma
geliyor. O anlarda içimden,
buna vesile olan herkese ol-
duğu gibi, bilhassa Hoca-
efendi'ye dua etmek geçiyor.
Çünkü Âyine'nin asıl mima-
rının kendisi olduğunu söy-
lemişti hazırlayanlar. Ger-
çekten de karşımda duran
şey, Hocaefendi'nin yıllara
yayılan tefekkür dünyasının
bir özeti gibi. Âyine, rastgele
seçilmiş görüntülerin arka
arkaya dizildiği bir ekran
değil; Hocaefendi'nin bizzat
üzerinde durarak, zaman
içinde gönlüne düşen güzel-
likleri, gördüğü ibret levha-
larını, duyduğu hikmetleri
not ettirip bir araya getirtti-
ği, ince bir zevk ve uzun bir
emeğin mahsulü...

Ben bu duygularla meşbu

iken sabah ezanı duyulmaya
başladı Âyine'den. Duymuş-
tum, Hocaefendi, Âyine'de
okunacak ezanların her birini
büyük bir titizlikle dinlemiş.
Kendisine yüzlerce ezan din-
letilmiş, o da her birini ayrı
ayrı değerlendirmiş. Sadası
güzel, sesi içli, gönlüne hitap
edenleri seçmiş. Nureddin
Okumuş'un okuduğu ezanları
ayrıca beğendiğini ifade etmiş.
Zaten yıllar önce Türkiye'de
Diyaret'e de teklif ettiği bir
meseleydi bu: "*Ezan, İslam'ın
şairidir; onu sesi güzel, gönlü
güzel, okuduğu ezanla ruhlara
su serpen insanlar okumalı...*"

Sabah ezanı beni aldı ço-
cukluğuma, babamın imam-
lık yaptığı camiye ve sabah
namazlarına götürdü. Sabâ
makamında içli bir ezanla
hayâli bir seyahat yaptım.
Sonra, Hocaefendi'nin bu na-
maz vakitleriyle alâkalı uzun

Bir Hak dostu şöyle der:

**Kalb-i mü'min arş-ı Rahmandır
Onu yıkmak vebaldır, tuğyandır.**

süre çalıştığını, farklı namaz vakitleri hesaplamalarını bir araya getirip incelediğini ve nihayet tercihini Âyine'ye koydurduğunu dönemin şahitlerinden dinlemiştim. Şükran hisleri belirdi içimde. Ne güzel bir niyet ne güzel bir çalışma!

Âyine ile aslında güzel bir öğrenme ve hatırlama tekniği uygulanmış oluyor. Zorlanmadan, tatlı bir yolla tekrar ettire ettire hem o metinler hafızada yer ediyor hem de hayatın akışı içinde daima bir nâsih gibi hatırlatıcı rol oynuyor. Artık Âyine, benim için yalnız gecelerin misafiri değil; günün hangi vaktinde karşılaşırsam dönüp baktığım bir ekran, ara ara müracaat ettiğim bir hoca, kimi zaman sa hâlimi benden iyi anlayan bir dost olmuştı.

Gözüm yine Âyine'ye kaydı. "Allah, göklerin ve yerin nurudur." (Nûr, 24/35) yazıyordu. Bu âyet üzerinde düşündükçe, varlığın özüne sinmiş bir hakikati kalbimin derinliklerinde hissediyordum. Göklerin ışığı da yerin diriliği de kalbde parlayan iman da hep O'nun nurundan birer tecelli... O nur olmasa, varlık karanlığa gömülür, akıl hakikati bulamaz, kalb huzuru tadamazdı. Her güzellik, O'nun nurundan bir yansıma; her sevinç, O'nun rahmetinin bir işareti... Güneşin aydınlattığı yeryüzü gibi gönülüm de O'nun nuruyla diriliyor. Bazen bir iyilikte bazen bir âyet tilavetinde bazen de bir gözyaşının içindeki teslimiyette hissediyordum, O'nun nurunu. Ve anlıyorum ki hayatın bütün aydınlıkları O'ndan geliyor. O'nun nuruna

yönelen kalb, asla karanlıkta kalmaz; çünkü O, her şeyin nuru, her huzurun sahibidir.

Arkadan gelen kare, bakmayı görmeye dönüştüren bir hatırlatmaydı: "Varlıkta ne varsa hepsi O'na işaret eder." Taşın suskunluğu, rüzgârın fısıltısı, yağmurun taneleri... Hepsi görünürde ayrı, anlamda kardeşti. Evren, iki kapak arasında değil; her an, her yerde açılan bir kitap gibiydi. Âyine, "Bakmayı bırak, görmeyi dene." diyordu.

Sonra kalbimi çağıran bir davet: "Anın Beni. Ben de anayım sizi." (Bakara, 2/152). "Hatırla." Yorgunsan da hatırla, uzaklaştıysan da hatırla, sustuysan da... "Ben de seni anayım." Ne büyük şeref! Kâinatın Rabbi, aciz bir kulu anıyor. Bu tatlı teveccüh insana tarifi im-

"Hatırla." Yorgunsan da hatırla, uzaklaştıysan da hatırla, sustuysan da... "Ben de seni anayım."

Ne büyük şeref! Kâinatın Rabbi, aciz bir kulu anıyor.

kânsız bir haz veriyor. O'na kul olmanın, O'nu zikretmenin, O'na ait olmanın ve yine O'na dönecek olmanın tatlı huzuru sarıyor benliğini.

Bir sonraki kare, zikrin şerefiyle alâkalıydı: "O'nu anmak, anan için bir izzettir." Bu cümlede, kalbleri yücelten bir sır gizli. Zira insan, Rabbini andığı ölçüde kendi hakiki değerini bulur. Allah'ı anmak, sadece dille söylenen bir kelime değil; kalbin yönünü bulması, ruhun sahibini hatırlamasıdır. Dünyanın fânî yüzü, yalnız O anılınca ebedî bir anlam kazanır. Her zikir, kulun kendi varlığını ilahî huzura taşıyor; her "Allah" deyişi, kalbdeki perdeleri aralar. Çünkü O'nu anan, aslında O'nunla yücelir. İnsanı izzetli kılan makamlar değil,

gönlündeki Allah hatırasıdır. Rabbini unutan eksilir, ama O'nu anan nur bulur, sekine bulur, izzet bulur.

Derken bir levha daha: "Sabret; çünkü Allah sabredenlerle beraberdir." (Enfâl, 8/46). Meğer sabır, bekleyememek değil; beklerken dağılmamakmış. Sızlanmadan yürümek, içten içe tutunmakmış. Sabır, yalnız kalmak değil; "Ben seninleyim." cümlesine yaslanmakmış. Âyine, kandil gibi yandı. Gözlerim ıslandı ama kalbim güçlendi: "Dayanıyorsan, sahiden yalnız değilsin."

Ve nihayet, ağır yükleri hafifleten o teslimiyet: "Allah bize yeter; O ne güzel vekildir." (Âl-i İmrân, 3/173). Tevekkül "her şey yolunda" demek değil; "Her şey O'nun elinde" diyebilmektir. Planlarımı bı-

Meğer sabır, bekleyememek değil; beklerken dağılmamakmış. Sızlanmadan yürümek, içten içe tutunmakmış. Sabır, yalnız kalmak değil; "Ben seninleyim." cümlesine yaslanmakmış. Âyine, kandil gibi yandı. Gözlerim ıslandı ama kalbim güçlendi: "Dayanıyorsan, sahiden yalnız değilsin."

rakmadım; ama sahiplenmeyi bıraktım. O an telaş, yerini sükûna; korku, yerini güvene bıraktı. Âyine sustu; kalbim konuştu: "O varsa, her şey var. O varsa gerisi boş."

Bütün bu kareler birbirini incecek iplerle bağlandı: Nurla başlayan yol, işaretleri okuyarak zikre ulaştı; zikir, sabrı ve tevazuyu çağırdı. Tevazu yalnızlığın içindeki dostluğu açtı. Âyine bana dışarıdan bakmadı, tam aksine içime ayna tuttu. Ben de o ayınada, Rabbine biraz daha yakın durmaya çalışan bir yüz görmeye çalıştım.

Velhasıl, Âyine, birbirinden güzel seçilmiş resimler, hatlar ve bu resimler üzerine yazılmış hakikat ve hikmet parıltıları ile bizi O'na yaklaştırıyordu. Bu yakınlık O'nu bilmeyi ve sessizlikte O'nu duymanın hazzını yaşıtıyordu... Keşke nefes alıp verdiğim her anım böyle olsaydı...

Yol Bırakan Hayat

Modern Çağda Asr-ı Saadet İklimi

O, bir nesle sadece bilgi değil; bir istikamet, bir ufuk armağan etti. Allah'ı, Resûlü'nü ve sahabeyi anlatarak ağılayarak sevdirdi. O'nun sohbetinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), uzak bir çağdan gelen misafir değil; yanı başımızda oturan bir can yoldaşıydı.

Şu zulmet denizinde ilimlerinin ışıyla yol gösteren deniz feneri-misal kılavuzların varlığı ne büyük nimettir. Hele onlar kandillerinin ışığını Asr-ı Saadet'ten alıyorlarsa... Sonsuz Nur'un asırlar ihtiyarladıkça parlayan nurlarını avuç avuç yaşadıkları zamana taşıyan rehberler, insanlığın talihine düşmüş en nadide rahmet damlaları, en kıymetli istikamet yıldızlarıdır...

Evet bu insanlar örnek yaşantılarıyla sadece iz bırakmaz yön de çizerler. Rüzgâr gibi geçip gitmez, içimizde çağlayan bir yankı bırakırlar. Onlar görün-

mez ordular gibidir; bedenleri ile aramızdan ayrılırsalar da bıraktıkları iklim, kıyamete kadar sürer. Ne büyük bahtiyarlıktır o insanların asrına denk gelmek, tanımak, birlikte yol yürümek. Ve biz, o iklimde soluklanmış bahtiyarlardanız. Gölgesinde dinlenmiş, kelimelerinde ısınmış, susuşunda Allah'ı duymuş olanlardanız.

Hocaeefendi... Artık aramızda değil. Toprağa emanet edilen bir yürek, semaya yükselen bir sükût. Ama ne garip... Sessizliği, haykırışından daha çok şey anlatıyor. Çünkü o, gidişyle bir boşluk değil, bir iz bıraktı; Kur'an ve sünnetin cadde-i kübrasında bir yön çizdi. Zamanın içinden bir yıldız kaydı ama gidişyle gökyüzü karar-mad; aksine, yeryüzüne hayatıyla bir istikamet çizdi.

O, cami kürsülerinden yükselen bir ses değildi sadece... Anlattığı her hakikat, önce kendi gözlerinden geçer, kendi gözyaşıyla yıkanır, sonra dudaklarından dökülürdü. İslam onun dudaklarında kuru bir kural değil, kokusu gül olan bir bahardı. Kur'an onun ellerinde su gibi akar; sünnet, bir yorgana sarılmış bir yetim gibi korunurdu.

Konuşmaları, kurak zamanlara düşen ilk yağmur gibiydi. Kalbimizin çatlamış topraklarına Rabbimizin sevgisini indirdi. Bir mümine dokunduğunda sadece dua etmiyor, dokunduğu kalbe Allah sevgisinin yerleşmesine vesile oluyordu. Sadece yollara etmiyordu, karanın yollara nur sunuyordu. O yüzden sustuğunda bile duyanlar olurdu. O yüzden şimdi, sustuğu hâlde hâlâ konuşuyor bize.

Geride sadece bir hayat değil, bir yürüyüş bıraktı. Her adımı bir ahlak, her duruşu bir dua, her susuşu bir yemin gibiydi. Şimdi herkesin içinde ondan bir parça var; kimi onun tebessümünü taşıyor gözlerinde, kimi gözyaşını. Kimi susuşunu ezberlemiş, kimi en çok yokluğundaki varlığını hissediyor.

Geride sadece bir hayat değil, bir yürüyüş bıraktı. Her adımı bir ahlak, her duruşu bir dua, her susuşu bir yemin gibiydi. Şimdi herkesin içinde ondan bir parça var; kimi onun tebessümünü taşıyor gözlerinde, kimi gözyaşını. Kimi susuşunu ezberlemiş, kimi en çok yokluğundaki varlığını hissediyor.

Ama işte tam orada başlıyoruz asıl miras... O bize sadece

cümleler değil, cümlelerin taşıyamayacağı bir duruş bıraktı. Ciltlerle yazılmayacak kadar sade, dillerle anlatılamayacak kadar derin bir insanlık... Binalar değil, ruhlar inşa etti. Makamlar değil, mefkûreler kurdu. Cümleler değil, çağları aşan ve hâlâ gümrah ormanların içinde akan tertemiz derelerin sesini bıraktı. Ve biz şimdi elimizde bir kandil gibi onun ışığını taşıyoruz.

Çünkü o, bir nesle sadece bilgi değil; bir istikamet, bir ufuk armağan etti. Allah'ı, Resûlünü ve sahibeyi anlatarak ağlayarak sevdirdi. O'nun sohbetinde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), uzak bir çağdan gelen misafir değil; yanı başımızda oturan bir can yoldaşydı. Her sözü, tarihten değil kalbden konuşan bir çağrının yankısıydı: "Siz de onlar gibi olun." Aydın Bolak'ın dediği gibi, mefkûresizlikten bunalan bir nesle mefkûre üfledi. Kalbi çorak kalmış yüreklerde iman çiçekleri açtırdı.

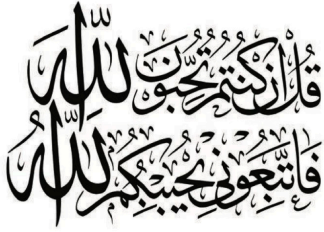
Onu dinleyen bir genç, Suffe'nin serin gölgesine uzanmış, bir hurma dalı altında vahyin ilk yankılarını duyuyormuş gibi hissedirdi kendini. Her sohbet, Hira'dan sarkan bir sükût, her kelime Sevr Mağarası'ndan yankılanan bir tevekkül olurdu. Medine sokaklarında yürüten Allah Resûlünü, bir tebessümün kıyısında görürdü. Bir gözyaşının içinde Hz. Ebû Bekir'in sadakatini, Hz. Ömer'in adaletini, Hz. Osman'ın hayâsını, Hz. Ali'nin derinliğini arardı (radıyallahu anhum).

Hocaeefendi, bu çağın gözü yaşlı Bilâli'ydi; sesiyle kalblerin Ezân-ı Muhammedî'ye

döndüğü bir çağrıydı. O, bir Yusuf sabrıyla zindanda rüya gören, bir Musa cesaretiyle Firavunların sarayına söz götüren bir davetçiydi. Her sohbet, bir Hendek'ti; hem kazılır hem korunurdu. Her çile, bir Taif'ti; taşlar altında sabır yerşerirdi. Her gece, bir Mescid-i Nebevî'de sabahı beklemekt; her sabah, Uhud'un eteklerinde sarsılrsa da Hamrâü'l-Esed'te yeniden dirilmekti.

Asr-ı Saadet, adaletin şah damar gibi hayatın her alanına aktığı, merhametin siyasetin ve toplumsal düzenin merkezinde durduğu, hak ve hukukun ilahî ölçülerle teminat altına alındığı bir çağdı. O devirde fakirle zengin aynı sofrada oturur, yönetici en büyük hesap verebilirlik bilinciyle hareket eder, mazlunun gözyaşı içtimai vicdanın titremesine sebep olurdu. Hocaefendi, işte bu ruhu modern çağın idrakine taşıyan bir şahsiyet olarak öne çıkarmaktadır. Onun irşat dili, Asr-ı Saadet'teki adalet ve merhamet ufkunu bir yüzyılın şartları içinde yeniden canlandırmakta; iman, hikmet, diyalog ve hukuk ekseninde bir diriliş çağrısına dönüşmektedir.

O kutlu çağın Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem), hangi yol, yöntem ve stratejiyle iyiliği örgütlemiş ve kötülükle mücadele etmişse aynı nefes bugün de hissedilmektedir. O, insanları sadece sözle değil, hâl diliyle eğitti; sevgiyle örgütlenen bir topluluk inşa etti; hukukun, adaletin ve merhametin üzerine bina edilen bir medeniyet kurdu. Âl-i İmrân Sûresi'nin 31. âye-

"Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin."

(Âl-i İmrân, 3/31)

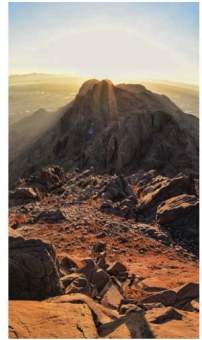
tinde dile getirilen, "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin." hakikati, bu stratejinin özünü oluştuyordu. Peygamber'e tâbi olmak, yalnızca ritüellerde değil; adaletin tesisinde, mazlumu korumada, kötülüğe karşı iyiliği organize etmede onun yolunu izlemektir.

Onun dizinin dibinde oturanlar, Ensar'dan bir haneye misafir olmuş gibi hissederd; çünkü o, zamanı kıvrır, Asr-ı Saadet'in kapısını aralayarak hakikati önümüze sererdi.

Üstad Hazretlerinin "Gel seninle asr-ı saadete gideceğiz." davetine icabetti; kalblerimizle göğe yükselir, dualarımızla yeryüzünü örterdik.

Hz. Hatice validemizin sarsılmaz imanı, onun her sohbetinde yeniden can bulurdu. Hz. Aişe'nin ilmi ve zarafeti, onun her cümlesinde hissedilirdi; ilim, tıpkı Aişe validemizin dilinden dökülen berrak hakikatler gibi, onun sözlerinde yeniden hayat bulurdu.

Hz. Ümmü Seleme'nin feraseti, zor zamanlarda gösterdiği dirayet, onun iradesine sinmişti; fikirleri, Ümmü Seleme'nin Hudeybiye'de söylediği o diriltici söz gibi çıkardı dudaklarından. Hz. Esma bint Ebû Bekir'in cesareti, onun da karanlık günlerde korkusuzca hakikati savunmasında görünürdü. Ve Hz. Nuseybe (Ümmü Ümare)...

Artık biliyoruz: Asr-ı Saadet bir çağ değil, bir şuurdur. Onu yaşamak için Medine’de olmak gerekmez; onun gibi biriyle yürümek yeterlidir. Çünkü o, yaşadığı bu çağı Asr-ı Saadet’in kokusuyla donattı; her sohbetiyle bir sahabe iklimi estirdi.

Uhud’un ateşinde Resûlullah’ı savunurken gösterdiği fedakârlık, Hocaefendi’nin de fırtınalar içinde dimdik ayakta duruşunda tekrar ederdi.

Ashabın zühdü, onun hayatında yeniden tezahür ederdi; Hz. Ebû Zerr’in yalnızlığı, Hz. Selman’ın arayışı, Hz. Ammar’ın sabrı... Hepsi onun duruşunda bir kez daha hayat bulurdu. O, Medine’nin yalnızlığını bu çağa taşıdı; biz onunla Ensar olmayı tattık, muhacirliğin mahzun heyecanını yeniden öğrendik.

Onun sayesinde biliyoruz ki Asr-ı Saadet sadece bir zaman dilimi değil; yaşanılabilir bir ruh, dokunulabilir bir iklimdir. Ve o, bu asrı Asr-ı Saadet’in ihlasıyla mayaladı. Tıpkı Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) her gönle ayrı ayrı dokunuşu gibi, Hocaefendi de her kalbi ayrı bir iklimle buluşturdu.

O, çağın kirini sahabe ahlakıyla yıkadı. Dünün karanlığını, Ebû Bekir’in sadakatıyla; bugünün tereddüdünü, Hz. Ali’nin derinliğiyle aydınlatı. Her nasihatı, Hz. Ömer’in adaleti gibi haykırır; her su-

şusu, Hz. Osman’ın edası gibi sükûnetle konuşurdu. Onunla birlikte, Asr-ı Saadet bu asra yeniden doğdu; çünkü o, bu asrı Asr-ı Saadet’in nuruyla yoğurdu.

Artık biliyoruz: Asr-ı Saadet bir çağ değil, bir şuurdur. Onu yaşamak için Medine’de olmak gerekmez; onun gibi biriyle yürümek yeterlidir. Çünkü o, yaşadığı bu çağı Asr-ı Saadet’in kokusuyla donattı; her sohbetiyle bir sahabe iklimi estirdi. Biz onunla beraber Hira’ya sığındık, Sevr’de sustuk, Medine’de büyüdük. Her meclisinde Uhud’un gölgesi vardı. O bize yalnızca geçmişi hatırlatmadı, geçmişin ta kendisini yaşattı.

Evet, özlüyoruz. Bir kapı açıldığında içeri iyilik dolacakmış gibi bekliyoruz. Bir secdeye vardığımızda yanımızda onun da varlığını arıyoruz. Ve her gözyaşında onun sessizliğini duyuyoruz. Ne çok özlüyoruz, ne çok eksildik... Ama bu öyle bir özlem ki bizi zayıflatmıyor; dizlerimizi çöktürmüyor. Aksine, başımızı kaldırıyor gökyüzüne. Bu hasret, bizi yolda tutuyor. Bu yokluk, içimizdeki varlığı çoğaltıyor.

Şimdi sormak düşer bize: Bu aziz nimetin ardında nasıl yürüyeceğiz? Bu emanetin izzetini nasıl taşıyacağız? Belki cevap, o hayattayken nasıl dinlediyseniz, şimdi öyle yaşamamızda gizlidir. O susarken biz nasıl konuşmuyorsak, şimdi de onun sözleriyle susmayı öğrenmeliyiz. Her kelimesi bir ömürse, her ömrümüz bir kelimesi olmalı onun.

Çünkü bazı ömürler, ardından gözyaşı dökülen değil, ardından yol yürünülen hayatlardır. Ve o, işte tam da böyle bir hayattır.

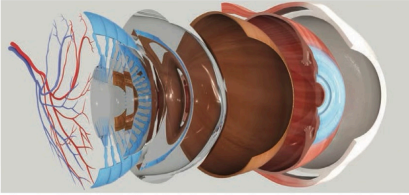
Allah’ım, bize bıraktığı bu emaneti, hakkını vererek, azimle taşıyabilmeyi nasip et! Onun kokusunu taşıyan her hatırayı ihlasla koruyabilmeyi, onun açtığı yolda sadakatle yürüyebilmeyi lütfet! Kalblerimizden onun gibi Allah’a adanmış, dillerimizi onun gibi hakikate mühürlenmiş eyle! Onu bizden ayıran takdirine boynumuz kıldan incedir; lakin ayrılığın bıraktığı boşluğu, onun mefkûresine sarılarak doldurmayı bizlere öğret! Amin.

Bir ömürlük ışık. Bir asırlık dua. Bir ümmetlik mefkûre...

YARATILIŞ HAKİKATI ve Sebep-Netice Aldanması

Hiçbir maddî, fizikî veya kimyevî sebepte ilim, irade, öngörü, sanatçılık, merhamet yoktur. İnsanların bir kısmı sebeplerle yaşamaya çok alışık olduklarından, sebeplerin arkasındaki Rablerini tanımları için bir gayret göstermeleri, varlıkların sanatlı ve hikmetli yaratılışlarına dikkat edip görünenlerin arkasındaki Sanatkarı aramaları gerekmektedir.

Biz insanların biyolojik evrime inanmalarının sebebi, bilimsel olarak neyin olabileceğini, neyin olamayacağını takdir edememelerinden kaynaklanır. Evrim tabiri bugün biyolojik çeşitlilik veya biyolojik değişim diyebileceğimiz canlılardaki belli sınırlar içindeki değişimi ifade etmek yerine, daha önceden var olmayan bir şeyin, hiçbir sebebi olmadan, tamamen tesadüf eseri olarak kendi kendine ortaya çıkması mânâsında kullanılmaktadır. Evrim inancını savunanlar bir şeyin, diyelim ki *"gözümüzün, tamamen tesadüfen meydana gelmesi"*, hiçbir şuurlu insanın kabul edemeyeceği kadar imkânsız olduğundan, bunu makulleştirmek veya kendi kendilerini kandırmak için değişik sebepler bulurlar. Bunların önde gelenlerinden bir tanesi, hikmet ile sebebi birbirine karıştırmalarından kaynaklanmaktadır. Tipik bir örnek olarak, *"İşiği algılayan bir gözümüz olmasaydı insanlar/hayvanlar yaşayamaz, ölürlerd; onun için gözümüz vardır."* şeklinde bir ifade kullanılırken, gözümüzle görüyor olmamızın hikmetini, gözümüzün olmasının sebebi olarak görürler. Bilimler, hep aynı şekilde tekrar eden sebep-sonuç ilişkilerini inceler/inceleyebilir. Akılsız atomları, moleküller, hücreler ve dokular şeklinde

Gözün her bir tabakası diğeri ile irtibatlı olup, hepsine aynı anda ilmi ve sözü geçen bir irade olmadan tesadüfen oluşamaz.

düzenleyip her birini sebep olarak vazifelendiren, Allah'ın ilim ve kudretidir. Bir gözün yoktan var olmasına yol açabilecek hiçbir sebep-netice zinciri yoktur. Sonsuza kadar beklese de tesadüfen bir göz ortaya çıkmaz. Kaldı ki uzun zaman dilimleri içinde entropi dediğimiz olgudan dolayı varlığın mahiyeti değişmekte, entalpi dediğimiz olgudan dolayı ısılar eşitlenmekte ve kâinatın atomik kompozisyonu değişmektedir. Bütün bu değişimler, bazı olayların aynı şekilde tekrar edip "belki" olabilir düşüncesini engeller.

Yanılgılar

Keçilerin ayakları neden kayalara tırmanmaya uygun? Çünkü ayakları öyle olmasaydı, sarp tepelere tırmanamayacak ve yurtcu hayvanlara yem olacaktı. Midemiz neden asidik? Çünkü öyle olmasaydı yediğimiz proteinleri eritemez ve gıdamızı alamazdık. Ağaçların yaprakları neden yeşil? Çünkü, yapraklar yeşil rengini fotosentezde kullanılan klorofil pigmentinden alırlar ve klorofil olmasaydı ağaçlar, gıda olacak glikozu üretemezlerdi. Bunların hiçbirisi sebep değildir, hepsi

hikmettir. Sebep, ancak her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, her şeyi takdir eden Allah'tır. Her bir hikmet de Allah'ın küllî iradesinin işaretidir/delilidir. Nereden biliyoruz? Cüz'î irademizden biliyoruz.

Küllî İrade - Cüz'î İrade

Evlerin çatıları neden düz değil de eğik? Çünkü o evlerin çatısı düz olsaydı, çatıda su birikeceğini, evin içine su sızacağını ve evin ömrünün azalacağını bilen bir mühendis öyle bir plan takdir etmesi ve ustaların da ona göre inşa etmelerinden dolayı evlerin çatıları eğiktir. Bu demektir ki evlerin çatılarının eğik olması istenmiş, öyle irade edilmiştir. Yollar neden düz ve sürekli? Çünkü o yollardan tekerekli vasıtalar geçeceğini, insanların bu vasıtalarla bir konumdan başka bir konuma seyahat edeceklerini bilen mühendisler öyle dizayn etmişler ve ustalar da ona göre inşa etmişlerdir. Arabaların neden koltukları var? Çünkü, arabaları insanlar kullanırlar. İnsanın anatomik yapısını bilen ve bu arabaların en iyi oturarak kullanılabileceğini düşünen mühendisler araba-

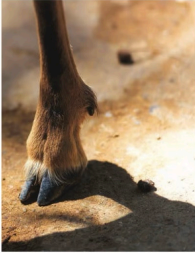
ları ona göre dizayn etmişler, fabrikalarda işçiler de arabaları ona göre üretmişlerdir. Bütün bunların olmasının sebebi, insanların öyle olmasını isteyip cüz'î iradeleriyle yapılması gerekeni yapmalarıdır. İnsanlar, Allah'ın kendilerine vermiş olduğu cüz'î iradeyi kullanıp akıllı ve şuurlu olarak inisiyatif almışlardır.

O zaman küllî irade nedir? Keçinin ayaklarını takdir eden, midemizi asidik yapan, ağaç yapraklarını dizayn edip içine yeşil renkli klorofil maddesini koyan ve insana kâinata müdahale etme kabiliyetini ve yetkisini, yani halifelik makamını veren Allah'ın iradesidir. Küllî iradesiyle öyle takdir etmiş, öyle istemiş ve öyle de olmuştur. Sebep, Allah'ın öyle murat buyurmasıdır.

İnsanlara cüz'î iradenin verilmiş olmasının hikmeti, Allah'ın küllî iradesini fark edip **maşaallah, bârekallah, sübhanallah** diyerek hayretlerle Allah'ı tesbih etmeleri, müsebbibü'l-esbâb, yani bütün sebeplerin sebebi olan Allah'a teveccüh etmeleridir.

Bilimler Nedir?

Fizik, kimya, biyoloji gibi tabii bilimler, sosyal bilimler ya da bilim olarak adlandırabileceğimiz ne olursa olsun bütün varlıklar, zerrelere ve varlıkların belli bir nizama göre ölçülebilene, belli kurallara dâhilinde hareket eden ve bundan dolayı gelecekte nasıl davranacakları da tahmin edilebilmesinden dolayı bilimin konusudurlar. Bilimler ancak hep aynı şekilde tekrar eden sebep-sonuç münasebetlerini inceleyebilir. Eğer bir değişim böyle bir sebep-netice münase-

Dağ keçisinin ayak tırnaklarının hususi yapısı. Onun kayalardan düşmemesi için verilmiştir.

sebeti içinde izah edilebiliyorsa bu evrim değil, bilimdir. Çünkü o sebep-netice münasebeti zaten vardır.

Tabiatla bilimsel olarak incelenen birçok değişim zaten vardır. Mesela, böceklerin büyük bir grubunda metamorfoz sonucu tırtıl olarak yumurtadan çıkan larvalar kendi ördükleri kozanın içinde kelebeğe dönüşürler. Bu tür değişiklikler hormonlar ve genetik faktörlerle meydana geldiği için bilimin çalışma alanına girer. Böceğin hayat serencâmındaki bu değişimle farklı bir forma dönüşmesi bilimin konusudur ama evrim değildir.

"Ada devleşmesi" dediğimiz değişim, bazı hayvanların bir şekilde bir adaya düşmesi ve zaman içinde tabii yırtıcıların ve besin rekabatinin olmaması ve ekolojik boşluklardan ötürü ortaya çıkar. Endonezya'daki Komodo ejderi, Galapagos adalarındaki dev kaplumbağalar ve nesli tükenmiş olan Dodo kuşu, ada devleşmesine misallerdir. Ama hayvanların bu

şekilde vücutlarının büyümesinin bilimsel açıklaması vardır. Bütün bu değişimler sebep-sonuç zinciri içinde incelenebilen değişimler olarak biyoloji biliminin konusudur.

Eğer adaya düşen hayvanların içinde bulunduğu şartlar daha farklıysa bu sefer *ada devleşmesi* değil, *ada küçüleşmesi* dediğimiz başka bir dönüşüm meydana gelir. Eğer besin imkânları ve yaşama mekânı kısıtlı ise hayvanların boyutlarında küçülme görülür. Küçük filler ve su aygırları veya Karayip adalarında görülen bazı küçük ceylanlar bu tür değişimlere verilebilecek misallerdir. Burada da gördüğümüz üzere, bu değişimleri geçiren hayvanlarda daha önce olmayan organlar hiç yoktan ortaya çıkmıyor. Sadece sebep-sonuç ilişkileri içinde yaratıldığı günden itibaren mevcut olan özellikleri, belli tür sınırları içinde bilimle açıklanabilen değişime uğramaktadır.

Bu değişimler dünyanın farklı yer, farklı zaman ve farklı hayvanlarında gözlemlenmiştir. Demek ki bu büyümeyi/küçülmeyi tetikleyen bir sistem zaten vardır. Canlı sistemlerde daha önce bulunmayan organların evrimcilerin iddia ettikleri gibi tesadüfen, kazayla veya kendi kendine ortaya çıkmaları matematik ihtimalleri hesabıyla sıfırdır.

Genetik varyasyonların zengin çeşitliliği ile aynı tür içinde farklı özelliklere sahip tipler meydana gelir; bunlar arasında güçlü olanların yaşayıp hayata tutunması tabii seleksiyon olarak nitelendirilir. Fakat bu seleksiyonun olabilmesi için öncelikle ge-

netik çeşitlenmenin ve bu çeşitlenmeyi meydana getirecek makul bir sebepler zincirinin olması lazımdır. Daha sonra o farklı genomların ortama uygun olanlarının hayatı devam eder, ama orijinal bir dizayn ve plana sahip herhangi bir şey yokken mükemmel bir dizaynın meydana gelmesini bekleyemezsiniz.

Mars'ta Neler Oluyor?

Diyeim ki siz Mars'a gittiniz. Karşınızda kocaman bir ev gördünüz. Kapısı var, pencereleri var, bacası var. Su borusu döşenmiş, elektrik tesisatı yapılmış! Böyle bir evin Mars'ta ya da kâinatın herhangi bir yerinde olmasının bilimsel hiçbir izahı yoktur. Bilimin inceleme sahasına giren, formüle edilmiş, bir sebep-netice zinciri içinde bu Mars'taki evin bir izahı yoktur. Sadece bu evin var olması yetmez, o evin doğurup yeni evler türetmesi, düşmanları geldiği zaman kendini müdafaa etmesi, bir yeri hasar gördüğü zaman kendi kendini tamir etmesi vb. de lazım. Şimdi bunların hepsi tesadüfen mi olacak? Siz sonsuza kadar bekleseniz de cansız maddelerin bir araya gelmesiyle

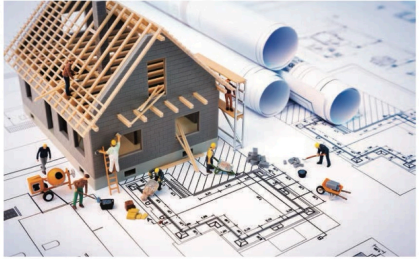

Hücrenin ince yapısı tesadüfleri reddeder.

kendi kendine tesadüfen bir ev oluşmaz.

Kendi kendine bir ev olabileceğini düşünmediğimiz gibi, kendi kendine tek hücreli bir canlının olabileceğini de düşünemeyiz. Tek hücreli bir canlının çok özel seçilmiş bir zarı, enerji üretimi için mitokondrileri, sentezler yapan biyolojik makineleri (ribozom, golgi) ve kendini koruma mekanizmaları vardır. Tek hücreli bir canlıyı dizayn etmek, insanların yaptığı bir evden daha kolay değildir. Üstüne üstlük bu hücrenin bir de hayat sahibi olması, evrim için başı başına aşılabilir bir problemdir.

İnsanın aklına, bu değişimlerin parça parça gerçekleşmesinin daha kolay olabileceği gelebilir; ama bu değişimlerin parça parça olması, hepsinin birden olmasından çok daha zordur. Siz bir ev yapmak istediğinizde, o evin oda sayısı, yüksekliği, elektrik ihtiyacı, su ihtiyacı, inşaatta kullanılacak çeşitli yapı malzemeleri vs. hepsini birden bilip her bir parçayı ona göre dizayn edip belirlemeniz lazım. Bütün bu parçaların bir münasebet içinde birbirine bağlıdır. Önce bir parçasını diğer hiçbir parçayı bilmeden yapalım, sonra diğerlerini yaparız diyerek bir ev yapamazsınız. Benzer şekilde gözümüzün dizaynı da bütün şartları ve parçaları bilerek ancak yapılır. Işık özelliğini bileceksin, beynin nasıl çalıştığını bileceksin, sinir sisteminin nasıl veri ilettiğini bileceksin, hangi besin kaynaklarının geleceğini bileceksin, var olan ortamın fiziki şartlarını bileceksin ve bu şartların kurutucu, ezici, yaralayıcı tesirlerini bilip yaptığınız gözü

Basit bir ev inşaatı için bile bilgi, plan, organizasyon ve irade gerekir.

korumak için kaş, kirek ve kapak gibi yüzlerce faktöre ait bilgiyi bilmeden bir göz dizayn edemezsiniz.

Neyi Görmek İstersen Onu Görürsün

Peki insanlar bu kadar imkânsızlıkların niye farkında değiller? Mânâ-yı harfî ile değil, mânâ-yı ismiyle baktıkları için, bu ev çok güzelmış diyorlar ama bu evi yapanlar çok güzel yapmışlar diyemiyorlar. Bu kiraz ağacı çok güzel diyorlar ama bu kiraz ağacını Allah ne güzel yaratmış diyemiyorlar. Bir hücre çok mükemmel diyorlar ama bu hücreyi Allah ne kadar da iyi dizayn etmiş diyemiyorlar. Niyet ve nazarlarındaki çarpıklıktan dolayı, baktıkları şeyanın üzerindeki sanatkarı ve nakkaşı göremiyorlar.

Netice olarak, bilimler hep aynı şekilde tekrar eden sebep-netice zincirlerini inceler. Bir hayvanın şu özelliği olmasaydı, o da var olamazdı şeklinde düşünmek, o özelliğin var olmasının sebebinin açıklamak değildir. Bir şeyin var olmasının bilimsel olarak açıklamak

istiyorsanız bir sebep-netice zincirini göstermeniz lazım. Bütün kâinata işleyen nizamda her şey çok mükemmel olduğu için insanlar sebeplere perestiş edip sebeplerin arkasındaki müsebbibü'l-esbâbı, yani "Şiddet-i zuhurundan gizlenen"² Rablerini göremeyebiliyor. Hiçbir maddî, fizikî veya kimyevî sebepte ilim, irade, öngörü, sanatçılık, merhamet yoktur. İnsanların bir kısmı sebeplerle yaşamaya çok alışık olduklarından, sebeplerin arkasındaki Rablerini tanımaları için bir gayret göstermeleri, varlıkların sanatlı ve hikmetli yaratılışlarına dikkat edip görünenlerin arkasındaki Sanatkarı aramaları gerekmektedir. ❏

Dipnotlar

1. Bkz. Mülk sûresi, 67/3: "Gözünü çevir de bak: Herhangi bir kusur görülebilir misin?"
2. "Şiddet-i zuhurundan gizlenmek" (Çok açık ve kuşatıcı tecelli ettiği için fark edilememek) tabirinin İmam-ı Gazzâlî'den Bediüzzaman Hazretlerine kadar birçok âlim tarafından kullanıldığı görülür.

Üç Yusuf

Size Üç Yusuf'un hikâyesini anlatmak istiyorum.¹ Asıl isimleri belki Yusuf değildi ama üçü de Yusuf huylu, Yusuf yüzlüydü. Her biri, peygamber mesleği olan öğretmenliği seçmişti. Çünkü yüreklerinde büyük bir hayal vardı; ailesine, ülkesine, insanlığa faydalı; bilim ve imanla donanmış, tertemiz nesiller yetiştirmek...

Onlar için öğretmenlik sadece para karşılığı yapılan bir iş değildi. Öğren-

cilerine kuru bilgi aktarmakla yetinmiyor; yüreklerinden taştan Allah ve peygamber aşkını, vatan ve millet sevgisini, insanlığa hizmet şuurunu da aşılamaya çalışıyorlardı. Mesai kavramı tanımıyor, okuldan sonra da öğrencileriyle ilgileniyor, evlerine misafir oluyor, anne babalarıyla sohbet edip her alanda onlara rehberlik yapmaya gayret ediyorlardı.

Bir gece, nasıl olduğunu ve kimlerin tezgâhladığını anlayamadıkları o

meş'um olay² meydana geldi. Ardından, çevresinde sevilen, sayılan, herkese güven telkin eden bu insanlar bir gecede "terörist" ilan edildi. Sorgusuz sualsiz, bir KHK (Karakuş³ Hükmündeki Karar) ile işlerinden edildiler. Listelerde kendi isimlerini, dürüstlük ve fedakârlıklarıyla tanıdıkları, itimat ettikleri arkadaşlarının isimleriyle yan yana gördüler. Bu onlar için buruk bir teselli oldu.

Birdenbire işsiz ve maaşsız ortada kalakalmışlardı. Rızıkın Allah'tan olduğuna, Kerim Rablerinin kendilerini sahipsiz bırakmayacağına inanıyorlardı. Ama sebepler planında bir şeyler yapmaları gerekiyordu. Üçü de evliydi; eşleri, çocukları evde yiyecek içecek bekliyor; ödenecek ev kirası, faturaları bulunuyordu. Ele güne bakmamak için bir an önce bir iş bulmaları şarttı. Ama bu hiç de kolay değildi. KHK'lı olduklarını öğrenen işverenler, vebalı gibi onları kapı dışarı ediyordu. Düne kadar "Hocam, hocam!" diye çevrelerinde dört dönen öğrenci velileri selam almaktan kaçırıyordu. En yakın akrabaları bile kendilerine sırtını dönmüştü.

Zor da olsa birer iş buldular sonunda. Eğitimlerine, kariyerlerine hiç uygun olmayan, aldıkları ücret, emeklerinin çok altında kalan işlerdi bunlar. Ama olsun, hiç değilse alın teriyle ekmek kazana-
caklardı.

Hasan Bey bir benzin istasyonunda çalışmaya başlamıştı. Hem kasaya hem pompaya hem de günlük işlere bakıyordu. Sabahdan akşama

kadar koşturuyordu. Maaşı düşüktü, üstelik sigortasızdı, yine de hâline şükrediyordu. En azından kimseye muhtaç olmadan ailesinin rızıkını çıkarabiliyordu.

Hiçbir şikâyeti yoktu. Sabahdan akşama kadar çalıştığı için öğle, ikindi, akşam namazları iş yerinde geçiyordu. Namazlarını vaktinde kılma-ya özen gösteriyordu.

Bir gün patron, onun namaz kıldığı esnada gelen bir müşterinin, pompada kimseyi göremeyip geri döndüğünü görünce öfkeyle çağırdı:

– İşyerinde namaz kılmazsın, müşteriler kaçıyor!

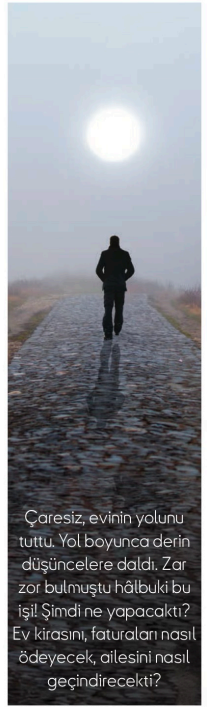
Hasan Bey sakin ama kararlı bir sesle cevap verdi:

– Patron, elimden geleni yapıyorum ama namazlarımı vakti çıkmadan kılmak zorundayım.

Patron sert bir ifadeyle, – Böyle olmaz ya namazı bırakırsın ya işi, dedi.

Hasan Bey tercihini çoktan yapmıştı. Çaresiz, evinin yolunu tuttu. Yol boyunca derin düşüncelere daldı. Zar zor bir iş bulmuştu. Şimdi ne yapacaktı? Ev kirasını, faturaları nasıl ödeyecek, ailesini nasıl geçindirecekti? Kimseden para dilemek istemiyordu. "Hoş, istesem de bana kim yardım eder ki?" diye düşündü. Sonra "Allah Kerim." dedi. Bu inançla biraz olsun rahatladı. Ama bir şeyler yapmalı, en kısa sürede yeni bir iş bulmalıydı.

Eşine ve çocuklarına sıkıntısını yansıtmak istemesi de her hâlden bir derdi olduğu belliydi. Gece yataкта bir sağa bir sola dönüp durdu. Uykulu gözlerle kahlaltıya oturdu. Ama hiç iştahı yoktu.

Çaresiz, evinin yolunu tuttu. Yol boyunca derin düşüncelere daldı. Zar zor bulmuştu hâlbuki bu iş! Şimdi ne yapacaktı? Ev kirasını, faturaları nasıl ödeyecek, ailesini nasıl geçindirecekti?

Çok geçmeden telefonu çaldı. Arayan, dün kendisini işten çıkaran patronuydu.

Şaşkınlıkla telefonu açtı. – Hasan Bey, iş yerine gel, bir konuşalım.

İsteksizce yola çıktı. "Herhâlde son on beş günlük yevmiyemi ödeyip hesabı kapatacak." diye geçirdi içinden.

Patron, ofisinde yalnız oturuyordu. Selamını tebessümle aldı, ona oturmasını işaret etti. Duruşu, bakışı değişmiş gibiydi:

— Şimdiye kadar namazı paraya tercih eden birini görmemiştım. İstersen işine devam et, namazlarını da kıl.

Hasan Bey hem çok sevinmiş hem de çok şaşırmıştı. Acaba dünden bu yana ne değişmişti?

Sebebinı ne patron söyledi ne de o sordu. İçinden sadece, "Herhâlde namazın kerameti." dedi.

Recep Bey evli ve üç çocuk babasıydı. Eşi ev hanımıydı. Tek geçim kaynakları maaşıydı. O da kesilmişti. Çünkü çalıştığı kurum KHK ile kapatılmış, üstelik öğretmenlik lisansı da iptal edilmişti. Yıllarca üniversite hazırlık dershanelerinde idareci ve öğretmen olarak çalışmıştı. Bilgisi, tecrübesi, başarısı ortadaydı. Ama bu şartlarda kendi mesleğini icra etmesi mümkün değildi.

Sonunda bir kitabevinde iş bulabildi. Gelen kolileri depoya taşıyor, kitapları ve kırtasiye malzemelerini raflara yerleştiriyor, aynı zamanda müşterilerle ilgileniyordu. Kitabevinde genelde lise ve üniversite hazırlık kitapları satıldığı için müşterilerin çoğu öğrencilerdi. Zaman zaman kendi öğrencileri de uğruyordu. Tezgâhın ardında öğretmenlerini görünce şaşkınlıkla:

— Aa hocam, sen burada mı çalışıyorsun, diye sorduklarında, Recep Bey mahcup bir tebessümle:

Sonunda bir kitabevinde iş bulabildi. Gelen kolileri depoya taşıyor, kitapları ve kırtasiye malzemelerini raflara yerleştiriyor, aynı zamanda müşterilerle ilgileniyordu. Kitabevinde genelde lise ve üniversite hazırlık kitapları satıldığı için müşterilerin çoğu öğrencilerdi. Zaman zaman eski öğrencileri de uğruyordu.

— Arkadaşlara yardım ediyorum, diyordu. Hâlbuki asıl mahcup olması gerekenler, onu buna mecbur edenlerdi. Ama şimdi bunu düşünecek durumda değildi.

Bir gün patron onu tahsilat için bir kreşe gönderdi. Kreşin sahibi bir kadındı ve aylardır senetlerini ödemişti.

Patron sıkı sıkı tembih etti: — Senetleri tahsil etmeden dönme!

Kadın kendisini güler yüzle karşıladı, çay ikram etti. Recep Bey meseleyi anlattı, senetlerin ödenmesi gerektiğini söyledi. Kadın türlü bahaneler sıraladı, bir türlü ödemeye yanaşmadı. Bir süre tartıştılar. Sonunda Recep Bey kararlılıkla:

— Patrondan kesin emir aldım, tahsilat yapmazsam

belki işimden olacağım. Parayı almadan gitmem.

Bu sözler ortamın havasını değiştirdi. Kadın kısa süreliğine çıktı, on sekiz yaşlarında bir kızla geri döndü. Kapıyı kilitlediler. Genç kız birden üstünü başını yırtarak,

— İmdat! Bana saldırıyor! diye bağırmaya başladı. Kadın da aynı şekilde çılgılık çılgıca:

— İmdat sapık var, yetişin!

Recep Bey bir an donup kaldı. Bu, hiç beklemediği bir şeydi. Çeki senedi, parayı pulu, işi gücü her şeyi unuttu. Hep iffetli yaşamıştı. Birileri bu hâli görse ne düşünür ne derdi? Masumiyetini nasıl ispat ederdi? Zaten iktidar medyası Hizmet Hareketi'ne iftira atmak için fırsat kolluyordu. Şimşek gibi birçok düşünce geçti zihninden. Bu tuzaktan kurtulmalıydı.

Gözü aralık duran pence-
reye ilişti. İkinci kattaydılar.
Başka çare yoktu. Pencereye
koştı. Kadın arkasından ce-
ketini yakaladı. Bir an havada
asılı kaldı, ceketini yırtıldı, son-
ra yere düştü. Sağ kolu kötü
incinmiş, kemiği çatlamıştı.
Can havliyle toparlanıp ora-
dan uzaklaştı.

Haftalarca kolu alçıda do-
laştı. O alçı, sadece çatlayan
kemiğinin değil hem bu dün-
yada hem ötelelerde, korun-
muş iffetinin de mührüydü.

Tarik, henüz iki yıllık öğ-
retmendi. Yeni evlenmişti.
Gençti, yakışıklıydı, halk tabiri-
yle tam bir erkek güzeliydi.
Öğretmen olan eşi de kendisi
gibi KHK'lydı. Tarık da zar
zor bir pastanede iş bulmuş-
tu. Pastane, şehrin elit bir
seminde, işlek bir yerdeydi.

Müşteriler arasında, özel-
likle yaz aylarında, oldukça
açık kıyafetlerle gelen hanım-
lar eksik olmuyordu. Tarık
işine yoğunlaşıyor, mümkün
olduğuna gözlerini başka ta-
rafa kaydırıyordu.

Müdavimler arasında gü-
zel, alımlı, genç bir kadın
vardı. Bir gün telefonla pasta
siparişi verdi. Tarık her za-
man olduğu gibi özenle pa-
keti hazırlayıp adrese gitti.
Kadın,

— Ellerim temiz değil, pa-
keti mutfağa bırakabilir mi-
sin, dedi ve kapısı açık duran
mutfağı işaret etti.

Tarik, ayakkabılarını çık-
arıp mutfağa yöneldi. Bu arada
kadın kapıyı kilitlemiş, üzeri-
ni örten uzun kıyafeti çıkar-
mıştı. Tarık arkasını dönünce
karşılaştığı manzara karşısın-
da dondu kaldı. Kadın bütün

Bu hikâyeler aslında sadece onların değil;
benzer kaderi paylaşan on binlerce KHK'nın
ortak hikâyesiydi. Adları farklıydı belki ama
acıları, imtihanları ve dimdik duruşları aynıydı.

cilvesiyle yatak odasını işaret
ederek,

— Haydi gel, dedi, tıpkı
Züleyha'nın Yusuf *aleyhis-
selâm'a* yaptığı gibi.

Tarik dehşet içinde kapı-
ya koştu ama kapı kilitliydi.
Kadın üzerine gelince salona
kaçtı. O kaçıyor, kadın kova-
lıyordu. Sonunda kadın, um-
duğunu bulamayınca öfkeyle:

— Yazık senin erkekliğine!
Hadi defol git, diyerek kapıyı açtı.

Tarik dışarı çıkar çıkmaz
derin bir nefes aldı. Rabbine
şükretti. Ama kadın bununla
da yetinmedi. Pastaneye uğ-
radıkça Tarık'a:

— Sen nasıl erkeksin, yuh
senin erkekliğine, diye haka-
retler savuruyordu.

O bilmiyordu ki onun er-
kekliğinde bir kusur yoktu.
Aksine o, er oğlu erdi. Tam bir

babayıgitti. O, bir hizmet insa-
nıydı. Bu uğurda nice bedeller
ödemiş ama onurunu koru-
muştu. Onu dizginleyen tek
şey, Rabbine olan bağlılığı ve
âhirete sarsılmaz inancıydı.

Bu hikâyeler aslında sa-
dece onların değil; benzer
kaderi paylaşan on binlerce
KHK'nın ortak hikâyesiy-
di. Adları farklıydı belki ama
acıları, imtihanları ve dimdik
duruşları aynıydı. ■

Dipnotlar

1. Hikâyede anlatılan olaylar
gerçek, isimler ve ayrıntılar
kurgudur.
2. 15 Temmuz darbe tiyatrosu.
3. Kadı Karakuşî, keyfi ve absürt
kararlarıyla bilinen sembolik
bir figürdür.

SÜRÛR

M. Fethullah Gülen

Neş'e ve sevinç mânâlarına gelen sürûr; insanın içini ve dışını saran bir tür hoşnutluktur ki, her vıcdanda farklı farklı hissedilse de hemen hepsi Hazreti Enîs'ten gelen değişik dalga boyundaki "üns" esintilerinin latîfe-i rabbâniyesinden ibaret görülmüştür.

Neş'e ve sevinç mânâlarına gelen sürûr; insanın içini ve dışını saran bir tür hoşnutluktur ki her vıcdanda farklı farklı hissedilse de hemen hepsi Hazreti Enîs'ten gelen değişik dalga boyundaki "üns" esintilerinin latîfe-i rabbâniyeyi sarmasından ibaret görülmüştür.

Âşıklar, sürûru vuslat kokusuyla, sadıklar gönüllerinde vefa duygusuyla, kurb kahramanları ise tasavvurlar üstü yakîn televvünleriyle duyar ve her sınıf, derecesinin kendisine ifâza ettiği ölçüde

"Söyle, onlar, Allah'ın fazlı ve rahmetiyle sevinip neşelensinler; (evet) ancak bununla sevinin ki, bu (ötekilerin) toplayıp durduklarından hayırlıdır." (Yûnus, 10/58) der ve kaynağını mülâhazaya alarak ilâhî vâridlerin sevinciyle oturur-kalkar ve inşirah soluklar.

İman ve imanın vadettiği bütün neticeler; İslâm ve İslâm'ın gösterdiği yüksek hedefler; Kur'an ve O'nun dünyevî-uhrevî meyveleri; ihsan ve onun işaret ettiği rû'yet hakikati, seviyesi ne göre hemen herkese Allah'ın birer fazlı ve rahmeti, bunların gönüllerde hâsıl ettiği neş'e ve sevinç de kalbin zümrüt tepelerinin sürûr çiçekleridir.

Evet, iman, İslâm, Kur'an ve ihsana mazhariyet en büyük bi-

rer ilâhî mevhibe ve bu mevhibeden kaynaklanan; kaynaklanırken de zımnî birer şükür ve senâ mânâsını tazammun eden sürûr, bütün dünyevî hazları, zevkleri, lezzetleri aşkın öyle lütuflar üstü bir lütuftur ki topyekûn dünya ve içindekilerle peylense değer. Onun o aşkın kıymetinden ötürü değil midir ki Kur'an: **"Bu onların toplayadurduklarından kat kat daha hayırlıdır."** ferman eder.

Kur'an'ın pek çok yerinde, hedsiz ve akbeti meçhul sevinçlerin yerilmesine karşılık, Allah ve ulûhiyete ait maarif; Peygamber ve nübüvvetin vaad ettiği şeyler; İslâm ve O'nun insanlığa armağanları yukarıdaki âyet gibi pek çok ilâhî beyanla:

"Onlar neşelenirler." (Âl-i İmrân, 3/170) "Sevinç duyarlar.." (Ra'd, 13/36) "Müjdeler olsun onlara!" (Yûnus, 10/64) "Ve sevinçle döner yuvasına." (İnşikak, 84/9) "Allah onların yüzlerine behçet ve güzellik, gönüllerine de sevinç verir." (Dehr, 76/11) vurgulanır ve ötekilerin suiakibetlerine karşılık bunlara neş'enin, sevincin, inşirahın zevki, lezzeti ve şiiri içirilir.

Sürûr, vıcdandaki duyuş ve hissedilişi itibarıyla üç ana bölüme mütâlaa edilmiştir:

1. Zevk sürûru ki; sâlikin, en-vâr-ı Hak'tan uzak kalma ve O'ndan kopup gitme endişesine, marifetsizlik zulmetlerine yenik

düşme korkusuna ve yalnızlık vahşetine maruz kalma telaşına karşı bir teselli soluğu ve şifa-bahş bir ilâhi iksirdir.

Avamın envâr-ı Hak'tan uzak kalma ve Hak'tan kopup gitme endişesi daha çok, Cen-net'i çepeçevre sarmış bulunan mekârihi aşamaması, Cehen-nem'i ihata eden şehvâta takılıp kalması; havâssın yalnızlığa maruz kalma korkusu, mehasi-ne ve mâruf olan şeylere istiha duymaması, mesâvî ve suiâh-vâli de kerih görmemesi; has-lar üstü hasların yalnızlık ve gurbet telaşı ise dünya ve ukbâ, bura ve ötelar arasındaki ter-cihte duraklama, âhesterevlik etme şeklinde kendini gösterir. Bütün bu hususlar derecesi-ne göre herkes için birer ta-saya sebeptir. Ve sebeplerinin rûçhaniyetiyle gönül ufku-da doğan sürür da bu tasaya kar-şı ilâhî bir inşirah vesilesidir. Evet, ister bilgi ve marifetin zıddı olan cehalet, ister yanlış davranış ve taşkınlıkların esa-sı olan bilgisizlik olsun, bunlar birer birer veya hepsi birden ruhlarda keder ve tasa kayna-ğıdır. Yer yer sinelerde sürür tecellisiyle Hazreti Enis-i Mut-lak, zaman zaman insan ruhu-nu saran ilhad, inkâr ve dalâlet zulmetlerini giderir ve dostla-rının gönüllerini kendi nura-niyetiyle aydınlatarak, onları Nur âyetinin mazharı birer ışık kaynağı hâline getirir. Buna, Cenâbı Hakk'ın sevdiklerini karanlıklardan ışığa çıkarması; çıkarıp bu kimselerin gönülle-rini marifet nurlarıyla ihya et-mesi ve nefha-i sübhaniyesiyle onları ebediyete namzet kılma-sı da diyebiliriz ki, **“Allah**

وَلِيّ الْاٰمِنِْنَ، اَمَرُوْا بِخُرُوجِهِمْ مِّنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّوْرِ **Allah** **imân edenlerin dostudur; onları (inkâr, ilhad ve dalâlet) karan-lıklarından kurtarır (imânin, islâmın, ihسانın) nuruna kavuş-turur.”** âyet-i pürenvârı... **اَوْ مِّنْ كَانَ** **مَعِنَا فَاقْبَلْنَاهُ** **وَجَعَلْنَا لَهُ نُوْرًا يَّفْشِيْ بِهٖ فِى النَّاسِ**

كَمَنْ مَثَلُهُ فِى الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا **“Ölü** **ikeñ imân ile dîriltip kendisini nurlandırdığımız, o ışıqla yü-rüyen, hiç (inkâr) karanlıkları içinde kalıp ondan çıkmayan kimse gibi olur mu?”** beyan-ı sübhanisi gibi pek çok Kur'an âyeti bu ilâhî teveccühün belli buudlarına işaret eder.

İnsan ruhunun, hakikî men-ba-i feyzi olan lâhut âleminde cüdâ düşerek dağınıklıklara düşür olmasına, vahşet duy-masına, tatminsizliklere maruz kalmasına, başka arayış ve baş-ka bekenlilere sürüklenmesi-ne karşılık **اَلَا يَذْكُرُ اللّٰهُ تَعْمِيْنُ الْقُلُوْبِ** **“Biliniz ki kalbler ancak Allâh'ı anmakla huzur ve itminana ka-vuşur.”** ufkunun şualarıyla bes-lenen kalb, sürür-u ilâhî mev-hibesini zevk ederek her türlü olumsuzluğun hakkından gele-bilecek bir aşkınlığa ulaşır.

2. **Şuhûdun sürûrudur** ki; ilimden marifete yükselen sâ-lîkin, ibadet ü taatı, kalbî mu-aamelesi, ruhi irtibatı sayesinde bedenî hayatını, ihtiyar ve ira-desini, ilâhî meşiet bahr-i muhi-ti içinde bütün bütün müte-lâşi ve yok sayarak, Rabbin irade ve ihtiyarıyla yeni bir varlığa ermesi ufku-da tecelli eden bir sürûrdur ve insanın uhrevî bu-udunun öne çıkması, itikat dai-resinin sebepler âlemine galebe çalması ve hâdiselerin ötelar dalga boyu hususiyetleriyle du-yulup hissedilmesinden ibaret sayılmıştır. Siz isterseniz buna **“fenâ fillâh”** da diyebilirsiniz.

Minhâc sahibi bu engin sürûru şöyle resmeder:

خَالِي كَرِ غَيْبِ اَيْدِ بِدِيْدِ
جَزْ بَذُوْقِ اَنْ عَلِمَ رَا نَتَوَانَ شَيْدِ
جَهْدِ مِي كُنْ نَا زِ خُودِ يَابِي زَهَا
وَاجِبِ اَيْنِ عَلِمَ اَمَسْتُ اَكْرَ دَارِي بَهَا
عِلْمِ ضُوْرَتِ يَشْهَدُ اَبَّ وَ كَلِ اَمَسْتُ
عِلْمِ مَعْنٰی زَهِيْرِ جَانِ وَ دَلِ اَمَسْتُ
كُنْجِ بِنَهَانِيْسْتِ عِلْمِ مَعْنَوِي
فَزِ ثُوْ اَيْدِ كَرِ زُخُوْدِ بِيْرُوْنِ شُوِي

“Bir hâl ki gayb ilminden meydana gelir; o ilmi zevkten

başka bir yolla duyup hissetmek mümkün değildir. Hep çalış ki kendinden kurtulasın; (zira bu ilme ulaşmanın yolu kendinden kurtulmadan geçer) ve bu ilim sana vaciptir eğer pahasını tedarik edebilirsen... Suri ilim, su ve çamur tabiatı, (ilâhî vâridlerle beslenen) mânevî ilim ise gönül ve can rehberidir. (Evet) mânevî ilim bir gizli hazinedir; kendinden sıyrılabilirdiğin ölçüde sana gelir.”

3. **İcabet-i semâ sürûrudur** ki; tam mazhar olunabil-diği ölçüde, ruh mekanizması-nı her yanından vahşeti izale eder; hak yolusunda Hazreti Müsemmâ-i Akdes'i müşahe-de arzusunun cankılar ve onda, temaşa kapısının tokmağına dokunabilme ümidini coşturur; dahası ruhu uhrevî neşe ve se-vinçlere gark eder.

Bu seviyedeki sürür ufkun-da bir yandan kalb, ruh ve bütün latifelerin en samimi bir istekle Hazreti Mütellim-i Ezeli'ye yö-nelmeleri, diğer yandan da **اَكْرَ نَهْ** **خواهي داد، نه دادي خواه** **“Eğer vermesey-di, istek ve teveccühü de vermez-di.”** fehvasınca, Hazreti Mennân u Mücib'in duyup bildiği şeyleri kabul ve icabetle şerefliendirmesi ki bu seviyeye eren hak yolcusu, her zaman ruhindaki sürür ça-ğıltılarıyla kendinden geçer, dört bir yanında “Hazîratül-Kuds'ten gelen buğu buğu üns esitlerini duymaya başlar, kendini âdetâ, ceberût ve rahamût âlemlerinin eşişinin dibinde hisseder ve duy-gularını kuşatan köptük köptük gizli bir arzu ile müşahede kapı-sının tokmağına dokunma heyecanı-yla gerilir; tıpkı saf bir ruh gibi **“bi kem u keyf”** duyup hissettik-leriyle mest olur ve döner kendi talî'ine tebessümler yağdırır. **❧**

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الَّذِيْنَ وَجُوْهُهُمْ نَاصِرَةٌ اِلَى
جَمَالِكَ الْمَقْدَسِ نَاطِقَةٌ
وَصَلِّ اَللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ اَكْمَلُ السَّلَامِ وَعَلٰى
اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّيْنَ وَالْمُرْسَلِيْنَ وَعَلٰى اٰلِهٖ اَجْمَعِيْنَ

Sızıntı, Ekim 1996

Beden ve Ruhun Birlikte Sağlığı: NAMAZ

insan çok buudlu bir varlık. Bir taraftan anatomi ve fizyolojisiyle bir bedene ve atomlarla yazılmış bir genetik şifreye sahipken, diğer taraftan zihin, şuur, vicdan ve sayısını, derinliğini tam bilemediğimiz kalbi latifelerin teşkil ettiği manevî donanımıyla tam bir bilmece. Hem maddi hem de manevî buudumuzun sağlıklı olması için bütün semavî dinlerde bazı farklı uygulamalarla birlikte *namaz* ve *oruç* ismiyle bildiğimiz iki ibadet dikkati çeker.

Mevzuyu anlamada şöyle bir metafor kullanabiliriz: Nasıl ki bir cep telefonu, televizyon, otomobil vs. herhangi bir eşya üreten bir firma bu âletlerin nasıl kullanılacağına dair bir kullan-

ma kılavuzunu da birlikte verir. Bu kılavuza bakarak hangi düğmenin neye yaradığını, hangi kolu çekersek, hangi vıdayı gevşetirsek ne olacağını öğreniriz. Ayrıca cihaza nasıl bakılacağı konusunda da çok sayıda bilgiler veren bu kılavuza uyulmadığı takdirde hangi arızaların ortaya çıkabileceği de belirtilmiştir. Bu örnekte olduğu gibi insanın maddi ve manevi donanımı ile tam bir uyum içinde olan namaz, zihni, ruhi ve fiziki bir uygulama olarak sağlık açısından çok sayıda faydalarıyla artık bilimin konusu olarak da gündeme gelmekte ve araştırmalara konu olmaktadır.

Ancak önemli bir husus, namazın ortopedist ve fizyoterapistlerin tavsiye ettiği bir spor türü olmayıp Allah rızası için ibadet olarak kılınması gerektiğidir. Aşağıda kısaca zikredilecek faydalar, namazın yan faydaları ve hikmetleri olarak Rabbimizin takdir ettiği ikramlardır.

Psikolojik Faydalar

Yeni sayılabilecek bir araştırmaya göre, *namazın* stresle

ilişkili hormonları sentezleyen genlerin ifadesi üzerindeki tesirleri enteresan bilgilere sebep olmaktadır. Düzenli olarak namaz kılan 83 sağlıklı kadın ve erkeğin katıldığı bir çalışmada, hem namazdan önce hem de sonra alınan tükürük örneklerinde kortizol ve alfa-amilaz hormon seviyeleri ölçülmüştür. Laboratuvar neticesine göre kortizol seviyesi namazdan sonra önemli ölçüde artmış ve sonra azalmıştır. Ayrıca alfa-amilaz konsantrasyonunun artışı, başlangıç değeri düşük olan deneklerde de meydana gelmiştir. Namazdan sonra kortizol ve alfa-amilaz hormonlarının değişimi, başlangıç seviyeleriyle ilişkili olarak optimum aralığa yaklaşacak şekilde değişmiştir.¹ Genel olarak bu çalışmanın bulgularını hesaba katarak, namazın stres tepkisini düzenleme yoluyla zihin ve beden huzurunda, hatta gen ifadesi seviyesinde bile müessir bir rol oynadığı sonucuna varabiliriz.

Beyin nörotrofik faktörü olarak bilinen ve anksiyete,

30 Müslümanın yarısından gerçek namaz kılmaları, diğer yarısından ise aynı sürede sadece namaz hareketlerini taklit etmeleri istenmiştir. Kalp hızı ve kan basıncı gibi kalp ile ilgili değerler ölçüldüğünde gerçekten namaz kılanların değerlerinin, namaz taklidi yapanlara göre çok iyi bir skor ortaya koyduğu görüldü. Dinî inancın hâsıl ettiği ruh hâli, düşük kan basıncıyla uygunluk gösteriyordu.

depresyon ve benzeri nörolojik psikiyatrik bozukluklarla ilişkili bir protein, strese karşı tepkiyi, nöronların gelişmesini, hayatta kalmasını ve esnekliğini desteklemekle bilinmektedir. Akut veya hızlı gelişen stresi artırmasıyla bilinen bu proteinin² seviyesi ile saydığımız hastalıklar arasında ciddi bir münasebet bulunmuştur. Namazdan sonra bu beyin nörotrofik faktörü ifade eden genlerin^{3,4} aktivitesinin ve ilgili hormonun stresle ilişkili kronik bozukluklarda azaldığı tespit edilmiştir.

Stres kaynaklı diğer bozuklukların ortaya çıkardığı diğer bir arıza ise çeşitli dokularda görülen iltihaplanmalardır. Son 20 yıldır yapılan araştırmalar, iltihaplanmaya sebep olan proteinin de anksiyete bozukluklarıyla alâkâli

olduğunu göstermiştir.⁵ Psikososyal stres, kronik iltihap durumlarına sebep olabilir. Mesela, bir myokim çeşidi olan IL-6, psikolojik strese ve ateşle kendini gösteren durumlarda uyarıldığında anti-inflamatuar (iltihap çözücü) bir tesir gösterir. Kısacası namazın stresin moleküler seviyedeki biyolojik belirtileri üzerinde önemli bir tesiri olduğu görülmektedir.

Nörolojik Faydalar

Secde, başın kalpten daha aşağıda olduğu ve dolayısıyla daha fazla kan aldığı tek pozisyonudur. Bu da hafıza ve fonksiyonlar üzerinde müspet bir tesir hâsıl eder. 935 kişinin namaz kılma sayısı ile *normal*, *Alzheimer*'li ve *hafız zihni bozukluk* gösterme belirtilerine göre gruplandırıldığı bir çalışmada, namaz kılanların zihni kabiliyetlerinin daha yüksek

olduğu; hareket hızı, reaksiyon süresi, yön kontrolü ve dinamik denge açısından daha üstün oldukları bulunmuştur.⁶

Namazın elektroensefalografi (EEG) ve otonom sinir aktivitesinin nisbî gücünü (RPa) araştıran bir çalışmada namaz sırasında, beynin occipital ve parietal bölgele- rindeki ortalama sinir faaliyetinde ve parasempatik indeks olarak yüksek frekanslı güç biriminde anlamlı bir artış gözlenmiştir. Bu arada, düşük frekanslı güç birimi ve sempatik indeks azalmıştır. Bu değişiklikler, otonom sinir sistemindeki parasempatik bileşende artış ve sempatik bileşende azalma ile ilişkilidir. Bu sebepten, düzenli namaz kılmak rahatlamayı teşvik etmeye, endişeyi en aza indirmeye ve kardiyovasküler riski azaltmaya yardımcı olabilir.⁷

Bunun dışında dinî bağlılığın ve maneviyatın genellikle daha iyi sağlık neticeleriyle alâkalı olduğu ortaya konulmuştur. Dünya çapında milyonlarca Müslüman'ın günde beş kere düzenli olarak kıldığı namaz, sadece fiziki bir aktivite değil, aynı zamanda çeşitli Kur'an âyetlerinin okunmasıyla ve dua sırasındaki duruş ve yakarış pozisyonlarıyla bir bütündür. Namazın kişilerin sağlık durumu üzerinde müspet tesirler çok sayıda çalışmadan yine birisinde namazın psikolojik, kardiyovasküler ve kas-iskelet sistemi üzerindeki etkileri araştırılmıştır.⁸

Mayo Clinic'teki araştırmacılar, dinin hastaların fiziki sağlığı üzerindeki tesirini ele alan 350 çalışmayı ve ruh sağlığı üzerindeki işleyişini araştıran 850 çalışmayı incelemiştir. Çoğu çalışma, dinî bağlılığın ve maneviyatın daha iyi sağlık sonuçlarıyla, daha uzun ömür, sıkıntılarla başa çıkma başarıları ve daha az anksiyete, psikolojik stres, depresyon ve intiharla ilgili olduğunu göstermiştir.⁹

Maneviyat ve dindarlığın sağlığa olan müspet tesiri muhtemelen sağlıklı beslenme, daha az sigara ve alkolizm, daha düşük stres ve depresyon oranlarına, iyimserlik ve ümitli olarak sosyal bağların güçlenmesine dayanmaktadır. Son çalışmalar duanın sağlık üzerindeki etkilerini bilimsel bir bakış açısıyla incelemeye çalışmıştır. 4404 Müslüman fert üzerinde yapılan bir ankette, araştırmacılar düzenli olarak dua eden katılımcıların daha iyi sağlık durumuna ulaştığını ve daha olumlu sağ-

lık davranışları sergilediğini gösterdiler; ayrıca namazın bütün vücut sistemlerinde çok daha farklı tesirlere sebep olduğunu da tespit ettiler.

Kas ve İskelet Sistemine Faydaları

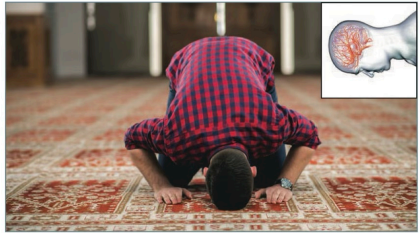
İki rekatlık bir namazda vücudun çoğu kas ve eklemi vazife yapar. Bu tür bir aktivite, yaşlılar da dâhil olmak üzere çoğu hasta için uygundur. Namaz, bir tür esneme egzersizi olarak düşünülebilir. Namaz sırasında yapılan fiziki aktiviteler, her yaşa ve farklı şartlara uygun, basit ve hafif egzersizlerdir. Namaz sırasındaki, hafif kas kasılması ve gevşemesi uyumlu bir şekilde yapılır ve bu da kasların aşırı yorulmadan esnek olmasını sağlar. Namaz sırasında sırt yüzeyinde bulunan iki kasın (*erektrör spinae* ve *trapezius*) elektriksel aktivitesi incelenmiş ve her iki kasın da rükû ve secde pozisyonlarında kasılma ve gevşeme açısından dengeyi koruduğu gösterilmiştir.¹⁰

Namaz kılmak boyun omurgasındaki eklemleri ve diskleri tutan, yaşa bağlı yaygın bir rahatsızlık olan *cervical spondylosis* hastalarında boyun kaslarının gücünü ar-

tırabilir. Namazın sonunda başı her iki omuza doğru çevirmek olan selam verme hafif bir boyun egzersizi olarak çok faydalıdır. Yakın zamanda 200 katılımcı ile yapılan ve bir buçuk yıl takip edilen bir çalışmada, düzenli namaz kılmanın *servikal spondilozun* önlenmesine yardımcı olabileceği gösterilmiştir.¹¹

Namazın psikofiziki refahı desteklemedeki tedavi edici yönleri olarak duruş dengesinin korunması, kas tonusunun sağlanması, dolayımın iyileştirilmesi ve ağırlık taşıyan eklemlerdeki osteoartrit azaltılmasında koruyucu bir rol oynayabilmesi gibi kas-iskelet sistemi faydaları birçok yazar tarafından kabul edilmiştir.^{12,13}

Aynı ırka mensup ancak farklı dinlere sahip Taylandlı yaşlılar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre diz ağrısı yaygınlığı, Budistlerde Müslümanlara göre anlamlı derecede daha yüksekti, Müslümanlarda ise daha düşüktü. Çocukluktan beri uygulanan ve dizleri derin esnemeye zorlayan namaz hareketleri, dizleri çevreleyen yumuşak dokuyu gerdirdi için eklem kıkırdığının sertliğini azaltabilmektedir.¹⁴

Kardiyovasküler Faydaları

Namaz kılanlarda kalp-damar rahatsızlıkları daha azdır; daha az kardiyovasküler hastalıkla ilişkilidir.¹⁵ Namaz hareketleri, fizikî egzersiz değeri açısından hafif egzersize eş değerdir. Namaz boyunca tekrarlayan ayakta durma-oturma ve fizikî hareketler de *derin ven trombozunun* önlenmesine yardımcı olabilir.¹⁶ Enteresan bir deney olarak, 30 Müslümanın yarısından gerçek namaz kılmaları, diğer yarısından ise aynı sürede sadece namaz hareketlerini taklit etmeleri istenmiştir. Kalp hızı ve kan basıncı gibi kalp ile ilgili değerler ölçüldüğünde gerçekten namaz kılanların değerlerinin, namaz taklidi yapanlara göre çok iyi bir skor ortaya koyduğu görüldü. Dinî inancın hâsıl ettiği ruh hâli, düşük kan basıncıyla uygunluk gösteriyordu. Namazın hem sistolik hem de diyastolik kan basıncında düşüşe sebep olduğu ve bu yüzden hafif hipertansiyonlu kişiler için faydalı olduğu anlaşılmaktadır.¹⁷

Bütün bu tespitlerden anlaşılan, namazın zihni ve beden tıbbı, dejeneratif kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları gibi kronik hastalıkların önlenmesine ve kronik hastalık semptomlarının hafifletilmesine yardımcı olduğudur. Bu ibadette yapılan fizikî aktiviteler, kan akışını iyileştirerek ve kas-iskelet sistemi zindeliğini artırarak engelli yaşlı hastalarda rehabilitasyon sürecine yardımcı olur. **■**

Kaynaklar

1. Sobhani, V., Mokari, E. M., Aghajani, J., Hafez, B. (2022): Islamic praying changes stress-related

hormones and genes. *Journal of Medicine of Life*, Apr; 15 (4): 483-488.

2. Pan W, Banks WA, Fasold MB, Bluth J, Kastin AJ. (1998): Transport of brain-derived neurotrophic factor across the blood-brain barrier. *Neuropharmacology*. Dec;37(12):1553-61.
3. Chen ZY, Jing D, Bath KG, Ieraci A. et al. (2006): Genetic variant BDNF (Val66Met) polymorphism alters anxiety-related behavior. *Science*. Oct. 6;314(5796):140-3.
4. Youssef MM, Underwood MD, Huang YY, Hsiung SC, et al. (2018): Association of BDNF Val66Met Polymorphism and Brain BDNF Levels with Major Depression and Suicide. *Int J Neuropsychopharmacol*. Jun 1;21(6):528-538.
5. Furtado M, Katzman MA. (2015): Examining the role of neuroinflammation in major depression. *Psychiatry Res*. Sep 30;229(1-2):27-36.
6. Alabdulwahab, S.S., Kachanathu, S.J., Oluseye, K. (2013): Physical activity associated with prayer regimes improves standing dynamic balance of healthy people. *J. Phys. Ther. Sci*; 25 (12): 1565-8.
7. Doufesh, H., Ibrahim, F., Ismail, N.A., Wan Ahmad, W.A. (2014): Effect of Muslim prayer (salat) on α electroencephalography and its relationship with autonomic nervous system activity. *J. Altern Complement Med*; 20 (7): 558-62.
8. Pasha, M. C., Pasha, H.C. (2021): A review of the literature on the health benefits of Salat (Islamic prayer). *Med. Journal Malaysia*, Vol. 76, No:1 p.93-97.
9. Mueller, P.S., Plevak, D.J., Rummans, T.A. (2001): Religious involvement, spirituality, and medicine: implications for clinical practice. *Mayo Clin Proc*; 76 (12): 1225-35.

10. Rabbi, M.F., Ghazali, K.H., Mohd, I.I., Alqahtani, M., Altwijri, O., Ahamed, N.U. (2018): Investigation of the EMG activity of erector spinae and trapezius muscles during Islamic prayer (Salat). *J. Back Musculoskeletal Rehabil*; 31(6):1097-104.

11. Pandey, A., Singh, A.K., Kumar, S., Chaturvedi, M., Verma, S., Agarwal, P. et al. (2017): The prevalence of cervical spondylosis in Muslim community with special reference to Namaz in Agra. *Internet Journal of Rheumatology and Clinical Immunology (IJRCI)*; 5(1): 1-5
12. Al-Barzinjy, N., Rasool, M.T., & Al-Dabbagh, T.Q. (2009): Islamic praying and osteoarthritis changes of weight bearing joints. *Duhok Medical*; 3(1): 33-44.
13. Osama, M., Malik, R.J. (2019): Salat (Muslim prayer) as a therapeutic exercise. *J. Pak. Med. Assoc*; 69 (3): 399-404.
14. Chokkhanichitai, S., Tangarunsanti, T., Jaovisidha, S., Nantiruj, K., Janwityanujit, S. (2010): The effect of religious practice on the prevalence of knee osteoarthritis. *Clin. Rheumatol*; 29 (1): 39-44.
15. Mueller, P.S., Plevak, D.J., Rummans, T.A. (2001): Religious involvement, spirituality, and medicine: implications for clinical practice. *Mayo Clin. Proc*; 76 (12): 1225-35.
16. Chamsi-Pasha, H. (2013): Islam and the cardiovascular patient – pragmatism in practice. *Br. J. Cardiol*; 20 (3): 1-2.
17. Al-Kandari Y.Y. (2003): Religiosity and its relation to blood pressure among selected Kuwaitis. *J Biosoc Sci*; 35(3): 463-72.

Asimilasyonun Sessiz Anatomisi

Aleyküm Enfüsekü* ve İçsel Diriliş

"Ey iman edenler! Siz kendinizi düzeltmeye bakın! Siz doğru yolda olduktan sonra sapanlar size zarar veremez. (...)" (Mâide, 5/105)

Asimilasyon, çoğu zaman yabancı etkilerle, kültürel dalgalarla ya da modern dünyanın çekim gücüyle açık-

lanır. Oysa bir kimlik, bir kültür ya da bir inanç sistemi dışarıdan değil, içeriden çözülür. Çöküş, önce görünmez bir yerden; insanın iç dünyasındaki bağlardan, âdiyet duygusundan, mâna köklerinden başlar. Dışarının cazibesi, içerideki boşluk kadar güçlüdür.

İnsanın dünyayla ilk bağı, sevildiği bir bakışla başlar. Kimliğin temeli de burada atılır. Çocuk, kim olduğunu ve dünyada nasıl yer tuttuğunu, kendisine sevgiyle yönelen bir figürün aynasında öğrenir. Bir çocuk için bu çoğu zaman anne ya da babadır. Sevildiğini, korunduğunu, duyulduğunu hissedene çocuk dünyaya güvenle açılır. Bu güven duygusu, onun “ben kimim” sorusuna sessiz bir cevaptır. Fakat bu bağ zayıfladığında, çocuk yalnızca sevgiden değil, kimliğinden de mahrum kalır; uzun vadede, sağlıklı kendilik algısı geliştiremez.

“Bir ağacın, nesil ve nev’ini devam ettirmesinde çekirdek ve tohum ne ise insan nesil ve nev’inin devamında da çocuk aynı şeydir. Çocuklarını ihmal eden milletler inkıraza, onları yabancı ellere ve yabancı kültürlerle terk edenler de özlərini kaybetmeye mahkûmdurlar.”

Bu ihmal, yalnızca fizikî bir uzaklık değildir; çocuğun ruhuna dokunmayan, onu görülmemiş ve hissedilmemiş bırakan bir yoksunluktur. İşte asimilasyonun ilk tohumu burada atılır: Çocuk, köklerinin sıcaklığını hissedemediğinde başka toprakların rengine özenir. Güvenli bağın yokluğunda kimlik bir sığınak olmaktan çıkar; bir yük hâline gelir. İnsan, ait olduğu yere değil, kendini geçici olarak huzurlu hissettiren yere yönelir.

İç Çöküşün Psikodinamiği

John Bowlby’nin geliştirdiği bağlanma kuramı, yalnızca bebek-ebeveyn ilişkisini değil, bütün bir kimlik inşasını anlamamıza yardım eder.² Güvenli bağ, insanın hem kendine hem de başkalarına

John Bowlby’nin geliştirdiği bağlanma kuramı, yalnızca bebek-ebeveyn ilişkisini değil, bütün bir kimlik inşasını anlamamıza yardım eder.

karşı temel bir güven geliştirmesi mânâsına gelir. Bu güven eksik olduğunda fert, dış dünyanın onayına muhtaç hâle gelir. Kendisini başkalarının bakışıyla kurar; nereye ait olacağına da başkalarının beğenisine göre karar verir. İşte bu psikolojik zeminde ki kırılma, çocuğun kendi kültüründen uzaklaşıp dış dünyanın sunduğu alternatif kimlikleri bir “sığınak” gibi görmesine zemin hazırlar.

Asimilasyon tam da bu zeminde gelişir. Çocuk, ait olduğu kültürün koruyucu iklimini değil, dış dünyanın beğenisini merkeze almaya başlar. Çünkü içeride şefkat, onay ve aidiyet duygusu yeterince beslenmemiştir. Sevildiğini hissetmeyen bir çocuk, sevgiyi dışarıda arar; ait olamadığı yere yönelir. Bu yönelim, tıpkı sevgisiz bir çocuğun ilk ilgi gösteren yabancıya bağlanması gibidir.

İnsan da kendi özünden çoğu kez işte bu noktada uzaklaşır: Kendisi olarak se-

vilemeyeceğine, ancak değıştiğinde kabul göreceğine inandığında.

Eğer ebeveynler, zihinlerindeki “ideal çocuk” kalıplarını dayatarak çocuğun kendi yönelimlerini bastırmasına yol açarsa, o çocuk ileride başkalarının beklentileriyle şekillenen sahte benliklerle yaşar.

“Bir ağaç tımar edildiği zaman, bir canlı da bakımı görüldüğü sürece hem semere verir hem de neslini devam ettirir. Bakılmadığı zaman ise ağaç güdükleşir, canlı da *amel-mânde*** olur. Ya binbir istidat ve kabiliyetle dünyaya gönderilen insan? Acaba, onun bir ağaç kadar olsun tımar edilmesi gerekmez mi?”³

Nasıl ki bir ağaç, tabiatına uygun biçimde bakıldığında meyve verir; fazla budandığında kurur, ilgisiz bırakıldığında yabanileşir.

İnsan da böyledir: Onun ruhu, baskıyla değil, şefkatle; kalıpla değil, anlayışla yerşir.

Bir çocuğun benliğini kormanın yolu, onu biçimlendirmekten değil, özündeki fitratı beslemekten geçer. Bu da en başta onu koşulsuz kabul etmekle mümkündür. Çünkü kimlik, müdahale ile değil, sevgiyle otantik hâle gelen bir varoluştur.

İç Erozyon: Kardeşlik Bağlarının Çözülmesi

Asimilasyonun kökü ailede atılır; gövdesi ise kardeşlik bağlarının çözülüşünde görünür hâle gelir. İnsan, kendi cemiyetine güven duymadığında dışarıda adalet arar. Kendi dilinde sevilmediğinde, yabancı bir dilin melodisinde teselli bulur. Oysa kültürler dışarıdan gelen fırtınayla değil, içeriden doğan ilgisizlikle yıkılır; çünkü bir toplumu ayakta tutan daima o aileden başlayıp topluma yayılan empati, duyarlılık ve sahiplenme duygusudur.

Kardeşlik, yalnızca kan bağı değil, ortak bir anlam bağının varlığıdır. Aynı değerlere, aynı ideallere, aynı sorumluluk duygusuna inanmaktır. Bu bağlar zayıfladığında toplum, bir aile olmaktan çıkar; yan yana duran ama birbirine dokunmayan bireyler kalabalığına dönüşür. Psikolojik olarak da bu tablo tanındıktır: Güvenli bağ yıkıldığında kişi, aynı evin içinde bile kendini “dışarıda” hisseder.

Bediüzzaman Hazretleri bu hususta uhuvvetin sırrının ihlas olduğunu ifade sadetinde, nefsinin kardeşine üstün tutmak yerine belki kardeşini kendi nefsinin üstün tutmayı ihtar eder.⁴ Uhuvvet, insanın kendini değerli ve emniyette hissetmesini sağlayan en

Kardeşlik, yalnızca kan bağı değil, ortak bir anlam bağının varlığıdır. Aynı değerlere, aynı ideallere, aynı sorumluluk duygusuna inanmaktır.

derin bağlardan biridir. Kişi sevildiğini ve kabul edildiğini gördükçe iç dünyasında bir dayanma gücü oluşur; ilişkilerdeki güveni de buradan beslenir. Bu kardeşlik bağının olmadığı yerde insan hem benliğinde hem ilişkilerinde bir boşluk hisseder; olduğu yerde ise ruh genişler, güven ve şefkat daha da hissedilir hâle gelir.

Psikolojide “bağ” kavramının ne kadar merkezi olduğunu biliyoruz; insanın manevî dünyasında da aynı ihtiyaç kendini gösterir. İnsan, varoluşunun en başından itibaren bir yere ait olmayı, güven içinde tutulmayı ister. Anne babanın sunduğu o ilk sıcaklık, yalnızca bir koruma hissi değildir; aynı zamanda bebeğin henüz kelimelere dökemediği bir “Yerim var.” duygusudur. Şefkatle kucaklanan bir çocuk, dünyanın rastlantılardan ibaret olmadığını, bir düzenin ve merhametin içinde yaşadığını sezerek büyür. Bu sezgi ileride güçlenecek olan kimlik bağının ilk nüvesidir.

İç bağın nasıl şekillendiğini anlamak için kimliğin manevî katmanlarına bakmak gerekir. Bu yapıyı üç katmanda düşünebiliriz: kalbin âdiyet duygusu (iman), bu âdiyetin davranışlara yansımaları (İslam) ve insanın hayatını o bağın huzuruyla taşıması (ih-san). Bu kavramlar, kimliğin içeriden güçlenip güçlenmeyeceğini belirleyen bir bütün-lüğün parçaları gibidir.

İman, bir intisaptır;⁵ başka bir deyişle, insan ruhunun en derin düzeyde âdiyetini yeniden bulmasıdır. Psikolojik açıdan bakıldığında, varoluşsal yalnızlığı gideren ontolojik bir bağlanmadır; insanın sahipsiz olmadığını sezmeye, kendini bir Kudret’in şefkatine emanet edebilmesidir. Böylece iman, yalnız bir inanç beyanı değil; savrulan benliğin sükûna erdiği metafizik bir âdiyet hâlidir, güvenin, teslimiyetin ve huzurun aynı kaynaktan doğduğu bir iç bağlanmadır. Bu bağ, insanın iç dünyasında yalnız huzur değil, güç de doğurur. Çünkü

Uhuvvat, insanın kendini değerli ve emniyette hissetmesini sağlayan en derin bağlardan biridir. Kişi sevildiğini ve kabul edildiğini gördükçe iç dünyasında bir dayanma gücü oluşur; ilişkilerdeki güveni de buradan beslenir.

“İman hem nurdur hem kuvvettir. Evet, hakiki imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre hâdisatın tazyikatına göre kurtulabilir.”⁶

İnsan bu iç bağı davranışlarına taşıdığına *İslam* ortaya çıkar. Kişinin inandığı değerleri yaşama biçimi, kimliğin kök saldığı yerdir. Bir annenin merhameti, söylenen bir sözü değil, davranışın dilini örnek alarak aktarması gibi; insan da âdiyetini hayata geçirerek güçlendirir.

Bu bağın en incelikli hâli *ihsandır*. Kişinin yalnızca doğru davranması değil, o doğrunun ruhunu da taşımalarıdır bir nevi. Bu içtenlik kaybolduğunda davranışlar şekle dönüşür; inanç bilgiye indirgenir, kimlik ise bir görünüme sıkışır. Böyle bir kopuklukta insan yönünü içsel pusulası yerine dışarıda arar. Buna bağlı olarak da dağılmalar başlar; zira iç bağlar çözülmüştür.

Âyet-i kerimede ki “aleyküm enfüsekküm” ifadesi bu yüzden dışarıyı değil içeriği işaret eder: “Kendine dön! Bağını tazele. İçini dirilt.”

Kimliğin Korunması: Dışarıya Direnmek Değil, İçeriye Dönmek

Kimliği korumak, dışarıya karşı savaşmak değil; içerideki bağı kuvvetlendirmektir.

Bir çocuğa “tehlikeyi” anlatmaktansa kendi kültürünün sıcak ve şefkatli dilini hissettirmek gerekir. *Çünkü kimliğin en sağlam zemini korkuyla değil, sevgiyle kurulur*. Çocuk sevgiyle beslendiği yerde kalır; güven bulduğu yerde kök salar. Eğer ailede, toplumda ya da inanç çevresinde bu sıcaklık eksikse, yabancı bir yakınlığa yönelmesi doğaldır. Bu yönelim bir ihanet değil, görülmeye ve ait olmaya duyulan bir özlemdir.

Bir kültürü yaşatmanın etkili yolu, o kültürün içinde adalet ve merhamet iklimini canlı tutmaktır. Sözgelimi, evinde huzur bulan bir çocuk, dış dünyanın davetine kolayca kapılmaz. Zira hiçbir dış ses, içi dolu bir kalbe nüfuz edemez.

Bununla birlikte toplumların da bir ruhu vardır. Bağ kurma biçimleri, kolektif yaraları, güven alanları... Hepsi bir canlı organizma gibi işler. Ve bu organizmanın iyileşmesi, her bireyin kendi iç dünyasında kurduğu bağların onarılmasına bağlıdır. İman nuru yeniden yandığında, insanın içindeki pusula da yönünü bulur.

Ailede başlayan güven, topluma yayıldığında bir medeniyet yeniden nefes alır. Bu yüzden çözümün çaresi, yeniden bağ kurmaktır: hem birbirimizle hem de Rabbi-

mizle. *Çünkü insanın en derin ihtiyacı, sahip olmak değil, ait olmak*tır.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, asimilasyonun kaynağı dış baskılar değil, iç çöküştür. İman zayıfladığında kimlik silikleşir; bağlar koptuğunda kültür çözülür.

Bugün en çok ihtiyaç duyduğumuz şey, içsel bir diriliştir: Kendimizle, köklerimizle ve Rabbimizle rabıtımızı yeniden kurmak. Çünkü kimliğin temeli ne coğrafyadır ne dil; kalpteki nispettir. Ve o münasebet yeniden kurulduğunda, insanı hiçbir rüzgâr savuramaz. ✎

* *“Aleyküm enfüsekküm”*: “Siz kendinizi düzeltmeye bakın!” (Mâide, 5/105)

** *Amel-mânde*: İş göremez hâlde olan, hareketsiz, tembel, âtil.

Kaynaklar

1. Gülen, F. (2000). *İrşad Eksen*i. Nil Yayınları.
2. Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. Basic Books.
3. Gülen, F. (2000). *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*. Nil Yayınları.
4. Nursî, B. S. (2019). *Lem'alar*. (21. Lem'a). Süreyya Yayınları.
5. Nursî, B. S. (2019). *Sözler*. (23. Söz, Birinci Mebhas, Birinci Nokta s. 405). Süreyya Yayınları.
6. Nursî, B. S. (2019). *Sözler*. (23. Söz, Birinci Mebhas, Üçüncü Nokta, s. 409). Süreyya Yay.

HİZMET OCAĞI

Annemin elleriyle başladı yol,
avulun taşlarına sinmiş
bir dua gibi sırtını okşadı.
"Git!" dedi,
"Bu yangını söndürmeye değil,
aşkını yakmaya git!"
Hatta acele davran,
koş, seyirt.

Ben yürüdüm.
İncinmiş yüreklerin üstüne basmadan;
gölgesini bile ezmeden
yıldızların.
Bir ışık arıyordum
Silmek için binlerce ah;
kalbimde közleşmiş bir gecenin,
tevhitle buluştuğu yerden doğan
bir sabahı.

Hizmetti bu,
bir aşk ocağıydı;
ateşi yakan iman,
çayı demleyen ihlâstı.
Ruhuma hastı.
Bir bardak nur uzatıldı elime;
içtim.
Boğazımda
üç harf dolaştı: Rab, aşk ve teslim.

Yol boyu nice gönül,
bire kuyu gibi sessiz.
İçlerine eğildim;
kiminin içi mehtap,
kimininki karanlık.
Ama hepsi de insan
İnsanlar kardeşdir!
Ve ben
Kühüne aynı suyu uzattım:
"Al, bu bendeki ateştir;
senin geceni ısıtsın,
Hüzüne aşklar katsın!"
Nefsim bir zindandı,
duvarları kibirle örülmüş.

Bir duvar yıktım her secdede,
bir taş söktüm her gözyaşında.
Sonunda "ben" düştü,
Binbir tohum ekşiyle;
"Hüve" yükseldi
göğsümün ortasında,
bir neyin iç çekişiyle.

Annemin sesi hâlâ kulağımda:
"Gözyaşı damlası bile hizmettir,
yeter ki seccadeye düşsün."
Ben o gözyaşı oldum,
toprağa karıştım.
Soluklarımın her hecesinde,
Bir vuslat gecesinde,
Çiçek olmadım belki ama
bir tohum kadar anlamlıydım
Rabbimin bahçesinde.

Şimdi
gönül şehsüvarımın izindeyim.
Sesi yok ama her adımda
bir nida yankılanıyor içimde:
"Git.
Git ama
değil zalam zalam gururla
Git,
aydınlat dünyayı;
tevazuyla,
göğsünde nurla."

Ve ben,
bir kıvılcım gibi duyuyorum her sabaha.
Fânîyi bırakıp
bâkîde soluyorum aşkı.
Bazen meçhul bir rüya,
Bazen hüzünlü nehar,
Bazen nurlu gecedir!
Ve biliyorum artık:
Hizmet,
bir annenin duasıyla başlayan
en uzun secdedir...

Mehmet Erdoğan
caglayandergisi.com

Şükran Lillah

Ya Rabbi, son nefeste canlarımızı iman üzere kabzeyle, bizleri mümin olarak haşreyle, hesap günü de o hâl üzere muamele buyur! Dualarımızı en hayırlısı ile kabul eyle!

Ya Rab! Bizleri yoktan yarattın. Akıl, kalb, ruh gibi mükemmel azalarla donattın. Sen yaratmadan önce yoktuk. Akıl yoktu, kalb yoktu, beden yoktu, ruh yoktu. Gerçi yokluğun ne olduğunu idraktan de yoksunuz fakat olmamak kadar büyük bir nasipsizlik var mıdır! Biz yokuz, ana yok, baba yok, evlat yok, eş yok, dost yok, hasılı hayat yok! Böyle bir ihtimali düşününce dahi ürpermek elde değil.

Şükür

Biz kadrini idrakten aciz, Sen nimette sonsuzsun. Hem de saymaya dahi gücümüzün yetmeyeceği kadar nimet. Sağa, sola, yer altına, yer üstüne.. ne yöne dönsek lütuf, nereye baksak nimet. Sıra sıra, paket paket, vagon vagon yağmur gibi mütemadiyen. Evet, yağmur da ne büyük nimet! Bahşedilen nimetlerin çokluğunun yazılmasından rakamlar aciz. Şükür Sana, hamd Sana, minnet Sana, senâ Sana, bütün övgüler Sana olsun!

Sen'i bilmek, bilmelerin en yücesi, bizlere verdiğin en büyük lütuf. Bu sınırlı akıllarımızla, Sen'i hakkıyla tanımamız, hakkıyla bilmemiz ne mümkün! Şu küçücük bedenimizi dahi bir kâinat kadar muazzam yaratmış olduğunu gördükçe, Sen'in büyüklüğüne, Sen'in kudretine hayran kalmamak elde mi! Sen'i bilelim diye verdiğin hasletlerimiz için sonsuz minnettarlık içinde, yine bizlere bahşettiğin iman nuruyla tefekkür ederek, Sen'i bilme ve Sen'i hakkıyla tanıma-ya çalışmamızı lütfeden de yine Sen'sin! Nasıl ki bir nefes vermezsen yaşıyamayacağımız

gibi, ömrümüz boyunca yine Sen'i tanımamıza olan inayetin nispetinde Sen'i idrak ediyoruz. Akıl, düşünce ve hayallerimizin dahi yetmediği Zâtına ancak tek söyleyebileceğimiz; "Sen'i hakkıyla bilemedik ve bilemeyiz de!" olacak, çünkü idrakimizin fevkindedir. Varlığını bilmekle sonsuz hamd ediyor ve sonsuz şükürlerimizi sunuyoruz.

Bizleri "ahsen-i takvîm" üzere, ruh ve beden olarak en mükemmel şekilde yarattın. İçinde sadece "Sen" olan bir kalb, Sen'i anınca yaşaran bir çift göz, kelâmını duyunca huzur bulan bir ruh, bizlerin dünya hayatında sahip olacağımız en büyük hazinelerimiz olacaktır. Değerini tam idrak edemeyeceğimiz bunlar gibi daha nice nimetlerin, bizlere "hak-kâ'l-yakîn" gösteriyor ki Sen varlığı kat'î olansın; varlığını bize duyurduğun için Sana şükürler olsun!

Dünyanın bütün ağaçları kollarını açmış semaya. Şükredip, "Âmin!" diyorlar yapılan her duaya. Yaz demeden kış demeden devamlı ayakta. İnsanlara davetleri var kökleri gibi sağlam

olan bir imana. Bütün bitkileri bizim için yarattın, nebâtât aadedince şükûrlar olsun!

Dünyanın bütün hayvanları kendi dilinden zikrediyor, dalmışlar Esmâ'ül-Hüsna'ya. Başları önlerine eğik, Zât-ı Kibriyâ'ya. Bilmiyoruz hangi İsm-i Celil'i haykırıyorlar minnetle, kudreti sonsuz Hüdâ'ya. Bütün hayvanları bizim için yarattın, hayvanat aadedince şükûrlar olsun!

Gözle görülemeyen nice zerrelere ve uzaklığından dolayı görülmesi imkânsız sayısız seyyareler var. Denizlerin ve çöllerin sayılamayacak kadar kumları, dünyanın yer altı ve yer üstündeki mikro-makro bileşenleri, gökyüzündeki devasa yıldızların-galaksilerin büyüklükleri, onların olağanüstü sayıdaki miktarları, hepsinin de ayrı ayrı hikmetleri, Sen'in azametine ne güzel burhân oluyorlar. Ay, güneş, yıldızlar ayrı ayrı göz kırpyor, gönüllerde iman çiçekleri açtıyor ve sonsuz âlemin yoluna köprüler kuruyorlar. Kudretini düşündükçe kalplerimiz daha bir heyecanla atıyor. Bütün bu saydıklarımız ve mahiyetini dahi bilmediğimiz 18 bin âlemdeki yaratıklarının sayısından Sana şükûrlar olsun!

Hâiz olduğumuz akıl ve bilgi muvacehesinde bin şükûrle ancak şunları söyleyebiliriz; Aldığımız her nefes için: Her nefeste bütün vücudumuz nasibini alıyor, beynimiz, aklımız ancak onunla çalışmaya başlıyor, her nefis bir nefese muhtaç, bütün nefisler bir olan Hû'ya muhtaç. Tatığımız her lezzet için: Nimetlerin değerini anlıyor, ahirette gerçek-

lerinin de lezzetlerini tatmak için bizlerde büyük bir iştiaak oluşuyor. Gördüğümüz her şey için: Yaratıklarının her biri kendi lisanıyla bize Sen'i anlatıyor. Duyduğumuz her şey için: Kâinattaki hiçbir ses hiçbir soluk bizi rahatsız etmiyor ve bizlere inşirah verip hayatı sevdiliyor. Bize verdiğin hasletler ve yine bize bahsettiğin hayret-engiz sanat ve mucizeler için Sana şükûrlar olsun!

Yine şükûrlar olsun ki; Her gün verdiğin yaşama sevinci için: Hayatımız ancak güzel görebilme ve hayata anlayarak yaşayabilme yeteneğimiz ile güzellik buluyor. İman nasip ettiğin için: Sadece dünya değil ahiret hayatımızın da kurtulması biletini bize veriyorsun. Dinle müşerref kıldığın için: Kul olarak muhatap olunmamız dahi lütuflarının en büyüğü. Son Peygamberine tâbi kıldığın için: Sen'in habîbini önder kabul etmek ne büyük mükâfatlandırma. Hayırlı insanlarla karşılaştırdığın için: İnsan hayatı gerçek dostlarla güzelleşiyor, onlarla anlam kazanıyor. İnsanlara hayırlı olmaya çalıştır bizleri Rabbimiz! Bizi Sana sevdirecek her küçük amelimiz, bizler için dünyalara değer. Bizi kendimize beğendirmeye, ayağımızı kaydırma, acziyetimizi idrak ettir, baktıldan sakındır, iyi kul olma yolunda kolaylıklar lütfeyle, anlık bir gafletle ahiretimizi berbat edecek cereyanlara kapılmaktan muhafaza buyur, bizi bize bırakma. Bin esmâla Sana şükûrlar olsun!

Nice tehlikeyi bizlerden uzak tutup nice çukurlardan koruduğun için, nice kereler

hayatımızı bağışlayıp bir iyi niyetimize bin karşılık verdiğin için, şu fânî dünyada ne kadar âciz ne kadar fakir ne kadar kadar da biçare olduğumuzun idraki yanında, bize sevdirmiş olduğun; şefkatle üzerlerine titrediğimiz evlatlarımızı şerrirlerin ve şeytanın şerrinden koru, onları maddî-manevî hayırlarla donat ve onları sâlih kullarından eyle! Anne ve babalarımıza sağlık ve afiyet lütfeyle, onların hayır dualarını almayı bizlere nasip ü müyesser eyle! Ailelerimize, güzel ahlaklı eşlerimize, hakiki dostlarımıza iki cihan saadeti nasip eyle, kardeşliklerimizi muhkem kıl!

Hâlleri yüreklerimizi dağılayan, selametleri için dua dua yalvardığımız mazlumlar, mağdurlar, mehcurlar, mevkûflar, mescûnlar, muhtefiler, fârlar, muhacirler ve "ensar" olma gayreti içinde koşturup duran kardeşlerimiz için. hepsi için senden diliyor ve dileniyoruz, inayet eyle Ya Rabbi! Kardeşlerimizi hıfz u sıyânetine al, onları zâlimlerin ve münafıkların şerrinden muhafaza buyur! Sen'in himayene tereddütsüz inanıyor ve ancak bu suretle teselli buluyor ve imtinan solukluyoruz.

Ya Rabbi, son nefeste canlarımızı iman üzere kabzeyle, bizleri mümin olarak hasreyle, hesap günü de o hâl üzere muamele buyur! Dualarımızı en hayırlısı ile kabul eyle! Vereceğin her türlü ihsan ve hayra muhtaçlar olarak sonsuz şükûr, sonsuz hamd, sonsuz minnet, sonsuz senâlarımızla bütün övgülerimiz sadece Sanadır Ya Rabbi! (Celâle Celâluh). ۴

BÜTÜNLEŞTİRİCİ TIBBA DOĞRU

Çoğu zaman hastalanmadan önce sağlıklı olmanın önemini kavrayamıyor, hastalandıktan sonra da her türlü tedavinin peşine düşerek sağlığımızı tekrar kazanma arayışına giriyoruz. Hele bir de amansız bir hastalığın pençesine düşmüşsek tedavi arayışında sınırları zorlamaya başlıyoruz.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini biliniz.”¹ diye başlayan hadisinde hastalık gelmeden önce sağlığın da kıymetinin bilinmesine dikkati çekmiştir. Bu hadis-i şerif ile bir taraftan sağlığın önemi vurgulanırken diğer taraftan da hastalıkların tedavisinin gerekli oluşu

ve ihmal edilmemesi hatırlanmaktadır. Çoğu zaman hastalanmadan önce sağlıklı olmanın önemini kavrayamıyor, hastalandıktan sonra da her türlü tedavinin peşine düşerek sağlığımızı tekrar kazanma arayışına giriyoruz. Hele bir de amansız bir hastalığın pençesine düşmüşsek tedavi arayışında sınırları zorlamaya başlıyoruz. Özellikle güncel

tibbin yeterli olmadığı durumlarda çok çeşitli alternatif tedavi usullerinin değişik şekillerde hastalara sunulduğunu görüyoruz.

Klasik tıp, modern tıp, geleneksel tıp, tamamlayıcı tıp, alternatif tıp, entegre tıp ve benzeri tâbirlerle de bu dönemde karşılaşılıyor. Akupunktur, fitoterapi*, apiterapi*, sülük tedavisi, hacamat, osteopa-

ti*, meditasyon, refleksoloji, *chiropractic* (kayropraktik)*, yoga, hipnoz ve manuel terapiler gibi çok sayıda tedavi yöntemi olduğunu öğreniyoruz. Bu kadar çok çeşitlilik içerisinde gerçekten bir kafa karışıklığı ortaya çıkıyor ve ister istemez **“Acaba tıp tek bir elden bir bütün olarak sunulamaz mı?”** sorusu aklımıza geliyor.

Bir adım daha attığımızda bu problemin mevzi veya mahalli bir sıkıntı ve karışıklık olmadığını; dünyanın her yerinde güncelliğini koruyan bir problem olduğunu görüyoruz. Pek çok ülke bu konuda birtakım adımlar atarak bu problemi çözecek arayışlara girmişlerdir. Atılan en önemli adım **“Tıp tektir, yöntemleri çeşitlidir.”** bakış açısının gündeme gelmesi olmuştur.

Peki bu kadar çok yöntem çeşitliliği nasıl ortaya çıkmış ve neden bazı usuller klasik tıbbın dışında alternatif metotlar olarak kalmışlardır? Her şeyden önce ulaşımın ve iletişimin güçlü olmadığı eski çağlarda dünyanın de-

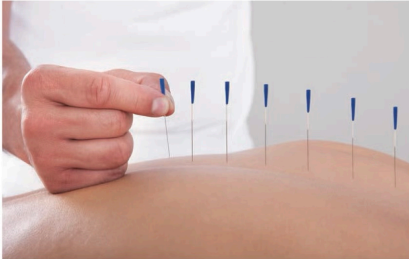
Tıp tarihindeki ilk ilaçlar tabiat eczanesindeki bitkiler olmuştur.

ğişik bölgelerinde değişik tedavi yöntemlerinin ortaya çıkması ve bunların başka bölgelere yayılmasının çok yavaş olması normal bir durumdur. Tıbbın ilerlediği yakın dönemlerde ise “Delile

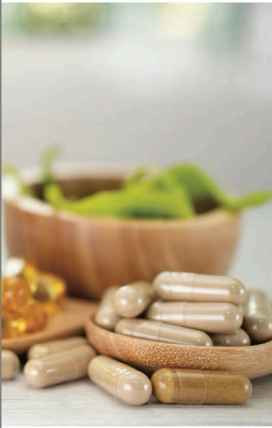
Dayalı Tıp” kavramı ortaya çıkmıştır. Yani tesiri deneysel ve klinik yöntemlerle ispatlanan tedavi usulleri daha çok kullanılmaya başlanmış ve resmi otoritelerce de klasik tedaviler içine alınmıştır. Delili zayıf olan bazı metotlar ise alternatif tedaviler içerisinde kalmıştır.

Resmen kabul edilme-yen yöntemler de tıp eğitimi müfredatına girememiş ve daha da geride kalmaya mahkûm olmuşlardır. Her ne kadar delil zayıf da olsa bu yöntemler özellikle çaresiz hastalar tarafından tercih edildiği için kanunî sistemlerin dışında kontrolsüz bir şekilde uygulanmaya devam etmiştir.

Hastaların tercih etmeleri ve sayıca az da olsa özellikle hasta gözlemlerine dayalı

Akupunktur iğnelerinin bazı hastalıklarda şifa vesilesi olduğu artık kabul edilmektedir.

Doğru olan,
tibbin tek elden
ve bütünleştirici
bir şekilde
yapılabilmesidir.
Bunun için bütün
usul ve metotlar
ilmî süzgeçlerden
geçirilerek
klasik tıbbı bir
alternatif değil, onu
tamamlayan bir
format biçiminde
ortaya konulmalıdır.

makalelerin yayımlanması ile resmî otoritelerin dikkati bu konuya çekilmiştir. Bu metot bolluğunun oluşturduğu kafa karıştırıcı duruma karşılık, Dünya Sağlık Teşkilatı ve çeşitli hükümetlerin çalışmaları ile klasik tıbbın ve alternatif yöntemlerin birlikte uygulanabileceği "Entegre Tıp" yani **bütünleştirici tıp** uygulamasına geçilebilmesi için adımlar atılmaya başlanmıştır.

Bütünleştirici tıp stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasındaki itici güç, hastaya sunulan sağlık hizmetini daha kaliteli hâle getirme arzusundan kaynaklanmaktadır. Sağlık hizmetlerini iyileştirmek için çalışan hayırsever bir kuruluş olan Bravewell Collaborative, bütünleştirici

tıbbı *"hastayı merkeze koyan ve kişinin sağlığına tesir eden bütün fiziki, hissi, zihni, sosyal, ruhi ve çevreye dair etkileri bir bütün olarak ele alan bir tedavi yaklaşımı"* olarak tanımlar. Bu bakış açısı hastaların kendine has durumla-

rını, ihtiyaçlarını ve şartlarını dikkate alan kişiselleştirilmiş bir strateji oluşturarak, hastalıkları iyileştirmek ve insanların huzurlu olduğu mâkul bir sağlığa kavuşmalarına ve bu durumlarını korumalarına yardımcı olmak için çeşitli bilimsel disiplinlerden en uygun müdahaleleri kullanır.²

ABD'de alternatif tıp yöntemlerinin tamamı dikkate alınmıştır ve bu konuda çalışma yapmak üzere Milli Sağlık Enstitüsüne (NIH) bağlı olarak Tamamlayıcı ve İntegratif Tıp Milli Merkezi (NCCIH) kurulmuştur.³ Son 30 yılda, bütünleştirici tıp hizmeti sunan klinik merkezleri ve bu yöntemleri eğitim müfredatına alan tıp fakülteleri giderek artmaktadır. Buna bağlı olarak da bu müdahaleleri inceleyen araştırmacılar ve bütünleştirici sağlık hizmeti almak isteyen hasta sayılarında açık şekilde bir artış olmuştur.²

Aynı şekilde Avrupa ülkelerinde bu yöntemleri uygulayan merkez ve hekim sayı-

Eklemlere uygun hareketler yaptırılması ile bilinen Chiropractic uygulamalar da bugün faydalı görülmektedir.

Her hastalığın bir çaresi bulunduğunu ve tedaviden ümit kesilmemesini müjdeleyen Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu ifadelerinden, tedavi arayışının tek bir yöntemle sınırlı kalmaması ve tıbbı bütünleştirici bir bakışın gereği de anlaşılabilir.

ları da giderek artmaktadır ve bazı işlemler sigorta dahiline alınmıştır. Üniversitelerde bütünleştirici tıp ile ilgili kürsüler, araştırma ve çalışma grupları oluşturulmuştur. Üniversite ve araştırma merkezlerinde hangi yöntemlerin gerçekten işe yaradığı ve bunların kullanım alanları ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.⁴

İngiltere'de delil desteği daha güçlü olan *chiropractic* gibi bazı uygulamalar dışında kanunî düzenlemeler bulunmamaktadır.⁵ Ancak hastalar geçmiş çok uzun bir tecrübe birikimine dayandığını düşündükleri bu geleneksel tedavi yöntemlerine ilgi göstermekte ve ücretini kendileri ödeyerek bu tedavilere ulaşmaktadırlar.

Çin hükûmeti geleneksel Çin tıbbını önemli ölçüde desteklemiş ve gerekli olan kanunî düzenlemeleri yapmıştır.⁶ Klasik ve geleneksel tıp uygulamaları hastanelerde birlikte sunulmakta ve hastalar bütünleştirici bir şekilde sağlık hizmeti almaya özendirilmektedir. Çin hükûmeti ayrıca bu alandaki uygulamaları ve bilimsel araştırmaları desteklemek için de kaynak ayırmaktadır.

Hindistan'da Ayurveda, Unani, Siddha, Homeopati gibi geleneksel yöntemler için bir bakanlık (AYUSH Bakanlığı) kurulmuş olup bu konudaki eğitim, araştırma ve düzenlemeler bu bakanlık tarafından yapılmaktadır.⁷ Bunun için geleneksel tıp yöntemlerine resmî statü tanınmış olup halk tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Japonya'da *Kampo* denilen geleneksel Japon tıbbı sağlık sistemine entegre edilmiştir. Pek çok formülün reçetesi doktorlar tarafından yazılmakta ve bedeli sigorta şirketlerince karşılanmaktadır.⁸ Bazı Kampo formüllerinin etkinliği klinik çalışmalarla da desteklenmiştir.

Türkiye'de 2014 yılında yayımlanan bir yönetmelikle on beş çeşit geleneksel tıp yöntemi Sağlık Bakanlığı tarafından kabul edilen tedavi yöntemleri olarak bildirilmiştir.⁹ Diş hekimliğine ait tedavileri ayrı tutarsak bu on beş usulün tamamı, ilgili alanlarda eğitim almış tıp doktorları tarafından uygulanabileceklerdir. Bazı yöntemlerin doktor gözetiminde olmak şartıyla yardımcı sağlık personeli tarafından uygulanabileceği de belirtilmiştir.

Amerika'da *entegre tıbbi* uygulayan 29 merkez ile ilgili yapılan bir çalışmada ciddi bir başarı sağlandığı bildirilen hastalıklar ve başarı nispetleri şu şekildedir: Kronik ağrı %75, gastrointestinal bozukluklar %59, depresyon/anksiyete %55, kanser %52, stres %52, yorgunluk/uyku bozuklukları %48, fibromyalji %42, akut ağrı %35, baş ağrısı %26, obezite %19. Burada kanser hastalarındaki başarı nispeti kanserin bizzat kendisinin tedavi edilmesi ile ilgili olmayıp, bu yöntemlerle hastaların ağrı ve diğer semptomlarının hafif-

Refleksoloji henüz tartışılma da fayda gördüğünü söyleyenler giderek artmaktadır.

letilmesinin yanı sıra bulantı, halsizlik gibi kemoterapinin yan etkileriyle başa çıkmaları açısındanadır.³

Neden Bütünleştirici Tıp?

Yukarıda bahsi geçen uygulamaların dağınık bir şekilde, sağlık personeli olmayan kişiler tarafından ve denetimden uzak olabilecek bir şekilde uygulanması, dünya çapında önemli bir halk sağlığı problemidir. Mesela pıhtılaşma problemi olan veya kan sulandırıcı ilaç kullanan birine hacamat veya sülük tedavisi yapılmamalıdır. Alerjik bünyeli kişilerde sülük uygulaması ciddi deri reaksiyonlarına yol açabilir. Manuel terapi ve masaj uygulamalarının yine insan anatomisini bilen ehil biri tarafından yapılması gerekir. Kullandığımız besin takviyesi içindeki bir madde karaciğerimize zarar verebilir veya bizde var olan bir başka hastalığı kötüleştirebilir. Bazı bitkisel takviye ürünleri de kullandığımız diğer bir ilacın tesirini azaltabilir veya onunla zararlı bir neticeye sebep olabilir.

Bu yüzden doğru olan, tıbbın tek elden ve bütünleştirici bir şekilde yapılabilmesidir. Bunun için bütün usul ve metotları ilmi süzgeçlerden geçirilerek klasik tıbbı bir alternatif değil, onu tamamlayan bir format biçiminde ortaya konulmalıdır. Öncelikle geleneksel yöntemler ile ilgili temel bilgiler, tıp fakültelerinin müfredatlarına eklenebilir. Bir pratisyen hekime bütün yöntemler hakkında genel bilgiler verilerek hangi hastayı hangi yönetime yönlendireceği kapasitesi kazandırılır. Tıpta uzmanlık eğitimi süresince her branş kendi alanı ile ilgili uygulamaları öğrenir ve uzman olunca uygular. Chiropractic, sülük tedavisi, kupa uygulaması, akupunktur, osteopati, refleksoloji ve müzik terapisi uygulamaları için sağlık bilimleri üniversitelerinin ilgili fakültelerinde yeni bölümler açılarak bu alanlarda istihdam edilmek üzere yardımcı sağlık personeli yetiştirilebilir.

Bütün tedavi yöntemleri tek bir çatı altında toplanırsa, orkestra şefi konumun-

daki doktorun organize ettiği ekip içindeki çeşitli branşların hastayı bütüncül olarak değerlendirmesi mümkün hâle gelir. Bütünleyici tıp alanı hâlâ geliştirilme safhasındadır. Bu yöntemleri hastalarına sunan tıp merkezleri ve uygulayıcıları arasında en iyi netice veren tatbikatları belirleme ve bilgi paylaşım sistemleri kurulabilir. Üniversiteler ve araştırma kurumları bu yöntemlerin hangi sahalarda kullanılmamasının daha uygun olduğunu başarı neticelerini ortaya koyacak çalışmalar yaparak yayımlayabilirler. İlgili kongre ve toplantılar ile bilgi ve tecrübe paylaşımı yaparak tamamlayıcı sağlık hizmetlerinin tesirli ve daha yaygın bir biçimde uygulanması sağlanır. Böylece daha çok hastanın kaliteli ve doğru bir biçimde bu hizmetten faydalanması mümkün kılınırken, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) *"Her hastalığın çaresinin olduğu"* mealindeki hadis-i şerifinin¹⁰ hayata geçirilmesi hususunda ciddi adımlar atılmış olur.

***Fitoterapi:** Bitkiler ve bitkisel ürünlerle yapılan tedavi yöntemleri.

***Apiterapi:** Bal, propolis, arı sütü ve arı zehri gibi arı ürünleriyle uygulanan tedavi yöntemi.

***Osteopati:** Vücuttaki kas, eklem ve dokuları elle değerlendirip yine elle tedavi etmeyi hedefleyen bir tamamlayıcı tıp yaklaşımı.

***Chiropractic (kayropraktik):** Omurga ve iskelet sistemi bozukluklarını elle düzeltmeye odaklanan bir manuel tedavi yöntemi.

Kaynaklar

1. Buhâri, *Rikâk*, 3; Tirmizî, *Zühd*, 25.
2. Global Adv Health Med. 2012; 1(3):18-94.
3. <https://www.nccih.nih.gov/NationalCenterforComplementaryandIntegrativeHealth>.
4. <https://epidemiologie.charite.de/en/research/complementary-and-integrative-medicine-research-unit>
5. <https://www.nhs.uk/tests-and-treatments/complementary-and-alternative-medicine>
6. Traditional Chinese Medicine Law of China (2016): China Laws Portal - CJO
7. https://ayush.gov.in/?utm_source
8. Katayama K, Yoshino T, Munkata K, Yamaguchi R, Imoto S, Miyano S, Watanabe K. (2013): Prescription of kampo drugs in the Japanese health care insurance program. *Evid. Based Complement Alternat. Med.* 2013; 576973. Epub 2013 Nov 30.
9. <https://www.mevzuat.gov.tr/GelenekselveTamamlayiciTıpYönetmeliği>.
10. Buhâri, *Tıb*, 1; Tirmizî, *Tıb*, 2; Ebû Dâvûd, *Tıb*, 11; Müslim, *Selâm*, 69.

**Ortalık kar-kış olsa da gökler de masmavi,
Bir ay batarken bir hilal de ufku süslüyor;
Maşrıktaki ziya tayfları var, hepsi semavî,
Yarınlar bugünkü gibi olmayacak diyor.**

"Bahar Çiçekleri"

'Bir' var için yok olmaya geldinse, güzellikten
Çatlایan müşfik üzüm çubuğundan söyle:
Varlıkta hiçlik şarabı tatmak nedir?

İki kızıl göz bebeğın, aşk deryasına dalarken
Alev alev, tevhidin atasından ilham eyle;
Nâr-ı ateşte yanmamak, nasıl bir hâldir?

Rahmetin üç aylar deminde kulluğın sorulurken
Satır satır, melekût kelâmından sor gecelerde;
Uzamn 'yok haddinde' fenâya eren kimdir?

Göklerin beste-i zikrine çağılırken
Mukaddes hüznün, Hakk'ın engin teveccühüne
Hoşâmedî edene vurulur mu zincir?

Takvim bahar çiçekleriyle kucaklaşıırken
Ruhun cân mevsiminde, işte topraktaki ulvî çile!
Aşkla yeşeren kırık kalp, âh, ne güzel şiiirdir...

Teyakkuzdaki güvercin âlemde gezinirken
Hoşça bak zâtında tecelli eden tekmiil hakikate;
Gördüğün meşher-i kâinat, kullukta hep Bir'dir.

Feyza Yılmaz

caglayannergisi.com

Lena Eren

caglayanderGISi.com

Kaynaklar

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK537088/>

<https://www.healthline.com/nutrition/salt-good-or-bad#high-salt-foods>

<https://www.healthline.com/nutrition/iodized-salt#iodine-rich-foods>

Bir mizan üzerine yaratılan insan vücudu, binlerce mekanizmayı aynı anda yönetmeye uygun programlanmıştır. Öyle ki *homeostazi*, dış etkilere rağmen organizmanın iç dengeyi koruyabilmesini ifade eden ilahî bir kanundur. Bu dengede rol alan unsurlardan biri de tuzdur. Vücudun sıvı ve iyon konsantrasyonu dengesinin kan basıncını düzenlemesiyle homeostazi sağlanır.

Bu dengeğin tecellilerinden biri olan sodyum-potasyum pompası düşünme, hissetme ve kalbin atması gibi görevlerle yükümlü bir enerji santralidir. Böbrekte tek bir hücrenin yüzeyinde dahi 50 milyon kadar bulunan bu pompa, hiç durmadan hücre dışına 3 Sodyum (Na⁺) atarken içeriye 2 Potasyum (K⁺) alır. Pompa işlevini yitirdiği

takdirde ozmotik denge bozulur, hücre şişer ve fonksiyonlarını yerine getiremez.

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre günlük sağlıklı tuz tüketimi beş gramdır. Bir çay kaşığına tekabül eden bu miktar, kalp-damar sağlığını yanı sıra göz sağlığını da destekler. Sodyum eksikliği baş dönmesi, bulantı, dehidrasyon ve REM uykusunda azalma gibi problemlere yol açabilir. Aşırı tuz tüketimi ise mide mukozasında hasara yol açarak kanserojen maddelere karşı hassas bir ortam oluşturabilir.

Zamanla mutfaklardaki rafine tuzların yerini farklı türler almaya başlamıştır. Bunların arasında iyotlu tuz, biyolojik olarak en iyi tolere edilebilenlerdendir. Yüksek miktarda tüketilse bile iyot açısından zehirlenme riski düşüktür; ancak fazla sodyum vücuda yük olmaya başlar. Bu sebeple; embriyo, yaşlılar ve tiroid hastaları gibi risk gruplarında ölçü çok önemlidir.

Tuz tüketiminde kurulması gereken bu denge, insanın fıtratına uygun bir hayat sürmesi gerektiğini hatırlatır. Fıtrat, ifrat ve tefritten uzak olmaya meyillidir; ıtidal ise münince yaşamının gereğidir. **İ**

İtidalin Kimyası: Sodyum

C Zeynep Selma Güney
caglayandergisi.com

Kaynak

https://www.wikiwand.com/en/articles/Submarine_communications_cable

Insanlar dünyada, dünya da insanların avuçlarının içinde yaşıyor. Her gün telefonlarımızdan internete bağlanıyoruz. İnternet "birbirine geçmiş", network "ağ" demektir; internet ise "ağlar arası bağlantı" anlamına gelir.

Bu küresel iletişim ağı 1983'te ABD'de iki bilgisayar arasında kuruldu. Önce askeri araştırmalarda, ardından üniversitelerde kullanıldı ve 1991'de kamusal hâle gelerek hızla yayıldı. İlk dönemlerde internet, telefon hatlarındaki bakır kablolar üzerinden iletiliyordu. Kıtalar arası bağlantının daha hızlı ve dayanıklı olması için yürütülen arayışlar sonucu fiber optikler geliştirildi.

Veri, ses ve görüntüyü ince cam lifler içinde ışıkla taşıyan bu teknoloji zamanla bakırın yerini aldı. Bakır saniyede birkaç milyon sinyal taşıırken fiber kablolar çok daha geniş bant kapasitesi sunar. Kablo-

lar yedi katmanla güçlendirilir, özel gemilerle taşınır ve denizin derinliklerine yerleştirilir. Nahl süresinin 15. âyetindeki "Nehirler ve yollar da var ettik ki şaşırmadan hedefinize ulaşabilesiniz." kutsî beyanı deniz altındaki ışık yollarının bilgiyi güvenle taşımaya adeta bir işaret gibidir.

Bugün dünyada yaklaşık 570 deniz altı kablosu vardır. Uzunlukları 131 km - 20.000 km arasında değişir; toplam uzunluk 1,48 milyon kilometreyi bulur. Her yıl yaklaşık 200 arıza yaşanır; kablolar bazen kazara kesilir, bazen çalınır, bazen de deniz canlılarıyla etkileşime girer.

Fikir ve duygularımızı bu ışık yollarına yükleyip dünyanın öbür ucuna ulaştırabiliyoruz. Şu anda okuduğunuz bu yazı da fiber optik ağ vasıtasıyla size ulaşmıştır. Deniz altındaki bu dev ışık ağı, gezegeni dolaşarak insanlar arasında görünmez ama güçlü bir bağ kurarken; bu gelişmelere iman nazarıyla bakan insan ise ilâhî Kudret'in icraatındaki hikmetli işleyişi ibretle temâşa etmektedir.

Deniz Altındaki Işık Hızı

İçindekiler

Ocak | January | No: 106 | 2026

2

İŞİK EVLER

M. Fethullah Gülen

9	ÂYİNE Dr. Ali Ünsal
18	YARATILIŞ HAKİKATİ VE SEBEP-NETİCE ALDANMASI Harun Emre Berk
22	ÜÇ YUSUF Muhtittin Küçük
26	SÜRÜR M. Fethullah Gülen
37	HİZMET OCAĞI Mehmet Erdoğan
38	ŞÜKRAN LİLLAH Baybars Yılmaz
41	BÜTÜNLEŞTİRİCİ TIBBA DOĞRU Dr. Musa Aral
47	"BAHAR ÇİÇEKLERİ" Feyza Yılmaz
48	SAĞLIK-BİLİM- TEKNOLOJİ Lena Eren - Zeynep Selma Güney

BİYOLOJİ	
5	BİTKİLERDEKİ İKTİSAT Esra Büyükcumbak Bitirinin akli, ilmi veya kudreti olmadığına göre ihtiyaç duyduğu besinin en düşük seviyesine göre gelişmesini devam ettirmesi, önemli bir düstur olarak gençlerine kodlanmıştır.
MANEVİ PORTE	
14	YOL BIRAKAN HAYAT-MODERN ÇAĞDA ASR-I SAADET İKLİMİ İsmet Macit

NÖROFİZYOLOJİ	
28	BEDEN VE RUHUN BİRLİKTE SAĞLIĞI: NAMAZ Prof. Dr. İrfan Yılmaz 30 Müslümanın yarısından gerçekte namaz kılmaları, diğer yarısından ise aynı sürede sadece namaz hareketlerini taklit etmeleri istenmiştir. Kalp hızı ve kan basıncı...

PSIKOSOSYOLOJİ	
33	ASİMİLASYONUN SESSİZ ANATOMİSİ Prof. Dr. Mehmet Ateş Üzm. Psik. Pelin Kocabaş Kardeşlik, yalnızca kan bağı değil, ortak bir anlam bağının varlığıdır. Aynı değerlere, aynı ideallere, aynı sorumluluk duygusuna inanmaktır.

ÇAĞLAYAN

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi, Paramus Publishing Inc. tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılması yasaktır.

ADRES

Tüm istek ve önerilerinizi 335 Clifton Ave, Clifton NJ. adresine iletebilirsiniz. +1 (888) 234 2823

EDITOR-IN-CHIEF/YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

EDITORIAL COORDINATOR YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Reşit Haylamaz

EDITOR/EDİTÖR

Ali Kılıç

GRAPHIC DESIGN/GRAFİK TASARIM

Şelale Grafik

ADVISORY BOARD/DANIŞMA HEYETİ

Abdullah Aymaz, Yavuz Ünver, Salih Gül, Dr. Fatma Gündüz, Sadık Men

DIGITAL AND AUDIO PRODUCTION DİJİTAL VE SES PRODÜKSİYONU

Gürhan Gülcan

AVRUPA

Paramus Europe GmbH
Industrie Straße 80
40764 Langenfeld / GERMANY
caglayan@caglayanpublishing.com
+49 (176) 16818292

Çağlayan, ABD Ticari Marka Yasası uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde tescilli ticari markadır.

© 2026 Paramus Publishing Inc. All rights reserved. Reproduction in whole or in part without written consent is prohibited. Çağlayan (ISSN 2572-7532) is published monthly by Paramus Publishing Inc., 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodicals postage paid at Paterson, NJ and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Çağlayan is a registered trademark under the US Trademark Law and in other countries wherever distributed.

Peygamberimiz'in Kur'an'ı Tefsiri:

Prof. Dr. Suat Yıldırım'ın iki ciltlik kaynak eseri
şimdi tek ciltte toplandı.

Gece İbadeti:

Gece ibadeti müminin şerefidir.
(Hadis-i Şerif)

Dünyasını Bir Valize Sığdıranlar:

"Bir ideal uğruna yollara düşenlerin, arkalarına
bakmadan hicret edenlerin hikâyesi..."

Çevre ve İnsan:

Prof. Dr. Zafer Ayvaz bu kitapta bizi çevreye
farklı bir gözle bakmaya çağırıyor.

ÇAĞLAYAN

Her Şeye ledünni bir lezzetin sindiği ve gönüllerin
güzelliğe, ümide, neş'e, aşk u Şevke kaydığı
teheccüd saatlerinde, gözden gönüle, gönülden
ta fezanın derinliklerine kadar, her yerde
karanlıkların bozguna uğradığı ve her yanı ışıktan
bir atmosferin sardığı hissedilir.

ISSN 2572-7532

